

๕.๓ ตัวอย่างผลงานสำคัญ

ผลงานชิ้นที่ ๑

ชื่อผลงาน: กาพย์เห่เรือ

แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างสรรค์ผลงาน

ก่อนจะถึงปีมหามงคลสมัยที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงครองราชสมบัติครบ ๕๐ ปี หรือที่เรียกกันว่า **ปีกาญจนาภิเษก** เมื่อ พ.ศ.๒๕๓๕ นั้น กองทัพอากาศได้กำหนดจัดโครงการเฉลิมฉลองในโอกาสพิเศษนั้นหลายโครงการ ในจำนวนโครงการเหล่านั้น มี ๒ โครงการที่เกี่ยวข้องกับผลงานชิ้นนี้ คือ **โครงการสร้างเรือพระที่นั่ง** และ **โครงการจัดกระบวนพยุหยาตราชลมารค**

โครงการสร้างเรือพระที่นั่งมีที่มาจากความดำริที่ว่าเรือพระที่นั่งที่มีอยู่ในปัจจุบัน เช่นเรือพระที่นั่งสุพรรณหงส์ เรือพระที่นั่งอนันตนาคราช เรือพระที่นั่งเอนกชาติภุชงค์ ล้วนมีอายุการใช้งานมานาน สมควรจะมีเรือพระที่นั่งลำใหม่ไว้ใช้ทดแทนในพระราชพิธี หน่วยงานที่รับผิดชอบร่วมกันในโครงการนี้ประกอบด้วย **กองทัพอากาศ** รับผิดชอบในการจัดหาช่างฝีมือและดำเนินการสร้าง **กรมศิลปากร** รับผิดชอบเรื่องรูปแบบและลวดลายศิลปกรรม และ **ธนาคารไทยพาณิชย์** รับผิดชอบเรื่องการจัดหาทุน

เมื่อการสร้างเรือพระที่นั่งดำเนินไปจนใกล้จะเสร็จสมบูรณ์ ธนาคารไทยพาณิชย์ผู้รับผิดชอบการจัดหาทุน ก็เกิดแนวความคิดว่า เมื่อมีเรือพระที่นั่งลำใหม่ (ได้รับพระราชทานนามว่า **“เรือพระที่นั่งนารายณ์ทรงสุบรรณ รัชกาลที่ ๕”**) ก็ควรจะมีกาพย์เห่เรือสำหรับเรือพระที่นั่งลำนี้ขึ้นไว้ควบคู่กัน จึงประกาศให้มีการประกวดแต่งกาพย์เห่เรือ ๑ บท ตามแบบแผนของกาพย์เห่เรือ คือประกอบด้วยโคลงสี่สุภาพ ๑ บท และกาพย์ยานีความยาว ๑๕ ถึง ๒๐ บท โดยกำหนดให้มีข้อความบรรยายถึงความงามของเรือพระที่นั่งลำนี้ส่วนหนึ่ง และบรรยายถึงพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอีกส่วนหนึ่ง

ผู้แต่งแม้จะเป็นข้าราชการในกองทัพอากาศ แต่ก็มิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับใดๆ กับโครงการสร้างเรือพระที่นั่งลำนี้ เมื่อทราบประกาศการประกวด ตอนแรกก็มิได้คิดที่จะแต่งประกวด เพราะกำลังมีการกิจติดพันเร่งรัดทางอื่น และแม้แต่เรือพระที่นั่งลำนี้ก็ยังไม่เคยเห็นด้วยซ้ำ แต่มีผู้ขอร้องให้ลองแต่งดู และผู้ที่ขอร้องนั้นก็เป็นผู้คนที่ไม่อาจปฏิเสธได้ จึงได้สนองเจตนาดี ลองแต่งกาพย์เห่เรือตามเงื่อนไขที่กำหนดส่งเข้าประกวด เมื่อส่งแล้วก็มิได้คิดใจรอผลแต่ประการใดนอกจากคิดว่าได้ทำหน้าที่สนองเจตนาดีของผู้ร้องขอแล้ว ก็เป็นอันหมดธุระไป

เมื่อคณะกรรมการตัดสินให้กาพย์เห่เรือฉบับของผู้แต่งได้รับรางวัลชนะเลิศ จึงเป็นเหตุให้ผู้แต่งต้องเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องในโครงการของกองทัพอากาศอีกโครงการหนึ่ง นั่นคือโครงการจัดกระบวนพยุหยาตราชลมารค กล่าวคือเมื่อกาพย์เห่เรือฉบับชนะเลิศได้ประกาศเผยแพร่ออกไป ก็ได้มีความคิดในบรรดา

ผู้รับผิดชอบโครงการจัดกระบวนการ พุทธยาศราชลมารคว่าควรใช้กายห่อหุ้มเรือบ้นนั้นเป็นบทเห่ แต่เนื่องจาก กายห่อหุ้มเรือบ้นนั้นมีเพียงบทเดียว ไม่พอที่จะใช้ในกระบวนการพุทธยาศราชลมารคว่าต้องใช้กายห่อหุ้มหลาย บท จึงจำเป็นที่จะต้องมีการเพิ่มมากขึ้น และได้กำหนดให้ผู้แต่งกายห่อหุ้มเรือบ้นชนะเลิศนั้นเป็นผู้แต่ง เพิ่มเติมให้มีจำนวนเพียงพอแก่การใช้เห่

ทั้งหมดนี้คือความเป็นมาของกายห่อหุ้มเรือบ้นที่เรียกกันสั้นๆ ว่า กายห่อหุ้มเรือบ้นปกาณยานาภิเษก

เมื่อตกลงว่าจะต้องแต่งกายห่อหุ้มเรือบ้นปกาณยานาภิเษกแน่นอนแล้ว ผู้แต่งมีแนวความคิดว่า เบื้องต้นควร จะต้องหารือกับพนักงานเห่เสียก่อน พอตีพนักงานเห่ก็คือ นาวาเอก มงคล แสงสว่าง ซึ่งอยู่ในกองทัพเรือ ด้วยกัน การติดต่อประสานงานปรึกษาหารือรายละเอียดต่างๆ จึงสะดวกมาก พนักงานเห่ให้ความเห็นว่าความ ยาวของกายห่อหุ้มเรือบ้นควรจะเป็น ๕ บท ไม่ควรมากหรือน้อยกว่านี้ ถ้าเกิดกรณีเห่หมดทั้ง ๕ บทแล้ว กระบวนยังไม่ถึงวัด ก็จะเห่ซ้ำบทใดบทหนึ่ง เมื่อตกลงกันอย่างนี้ ผู้แต่งก็ลงมือศึกษากายห่อหุ้มเรือบ้นที่เคย แต่งกันมาในแผ่นดินไทยนี้ และมีความเห็นว่ากายห่อหุ้มเรือบ้นในอดีตเมื่อชมเรือแล้วก็มักชมปลา และชมนกชมไม้ อันเป็นสภาพแวดล้อมจริงของยุคสมัยนั้น แต่สมัยนี้ตามเส้นทางที่กระบวนเรือจะยাত্রาไปไม่มีธรรมชาติ เช่นนั้นจะให้ชื่นชม หากแต่งบรรยายเนื้อความตามแบบเก่าก็จะเป็นการแสวงประดิษฐ์ ผิดความจริงไป จึงได้ ตกลงใจกำหนดเนื้อความที่จะใช้บรรยายแต่ละบทดังนี้ คือ ชมเรือกระบวนบทหนึ่ง เพราะกระบวนเรือเป็นของ จริงที่ยังมีให้ชมได้ บรรยายถึงบุญคุณบทหนึ่ง เนื่องจากกระบวนพุทธยาศราชลมารคว่ากำหนดจัดขึ้น ในวโรกาสเสด็จพระราชดำเนินถวายผ้าพระกฐิน ณ วัดอรุณราชวราราม ชมเมืองบทหนึ่ง แต่ชมในแง่ประเพณี วัฒนธรรม ไม่ได้ชมศึกษามหาวิทยาลัยรัตนโกสินทร์ทางอันเป็นวัดอุสมัยใหม่ สรรเสริญพระบารมีบทหนึ่ง อันนับว่า เป็นหัวใจของกายห่อหุ้มเรือบ้นปกาณยานาภิเษก เพราะจุดศูนย์รวมหรือองค์ประธานของงานนี้ก็คือองค์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เมื่อรวมเอากายห่อหุ้มเรือบ้นใน โครงการสร้างเรือพระที่นั่งนารายณ์ทรงสุบรรณ รัชกาลที่ ๙ อีกบทหนึ่งเข้าไปด้วย ก็จะครบ ๕ บทตามที่ต้องการ

ผลงานส่วนที่คิดพัฒนาขึ้นใหม่ นอกจากแบบหรือตัวอย่างเดิม

กายห่อหุ้มเรือบ้นของเดิมนิยมชมธรรมชาติอันเป็นสภาพแวดล้อมที่มีอยู่จริงในสมัยนั้น แต่กายห่อหุ้มเรือบ้น ปกาณยานาภิเษกได้หลีกเลี่ยงการชมธรรมชาติ เพราะตามข้อเท็จจริงแล้วตามเส้นทางผ่านมิได้มีธรรมชาติเช่นนั้น ให้ชม แต่ก็ยังคงชมเรือกระบวน เพียงแต่เสริมความงามในเชิงจินตนาการ เน้นให้เห็นคุณค่าของศิลปะประจำ ชาติ เชิญชวนให้หวงแหนและสืบสานถ่ายทอดให้ยืนยาวต่อไป แม้การชมบ้านเมืองก็มิได้ชมเพื่อให้เห็น ความสำคัญของวัตถุ แต่มุ่งเน้นให้เห็นความงามและคุณค่าทางวัฒนธรรม น้ำใจ ประเพณี ในส่วน พระพุทธศาสนาก็บรรยายให้เห็นความสำคัญของคำสอนและจงใจให้เกิดศรัทธาที่จะประพฤติปฏิบัติตาม ซึ่งเป็นเนื้อหาที่ยังไม่เคยมีการนำมาพรรณนาไว้ในกายห่อหุ้มเรือบ้นมาก่อน และเฉพาะส่วนที่เกี่ยวกับองค์

พระมหากษัตริย์ก็ได้สรรเสริญพระราชกรณียกิจในเชิงอุปมา – จินตนาการ โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของความจริง มิใช่สร้างว่าไปตามรูปแบบ กล่าวคือนำความจริงมาบรรยายในเชิงจินตนาการ เช่นบทที่ว่า

วังทิพย์คือท้องทุ่ง	ม่านงามรุ่งคือเขาเงิน
ร้อนหนาวในราวเนิน	มาโลมไล่ต่างรสคุณนธ์
ย่างพระบาทที่ยาตรา	ยารอบหล้าฟ้าสากล
พระเสโทที่ถั่งทั้น	ถ้าไหลรวมคงท่วมไทย

สรุปว่า กาพย์เห่เรือปีกัญจนภิเษกยังคงรักษาลีลาของกาพย์เห่เรือแบบเดิมไว้ได้ครบครัน แต่มีเนื้อหาที่พรรณนาถึงความสำคัญของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ สดัมภ์เอกสามหลักของสังคมไทยอย่างครบถ้วน อันเป็นเนื้อหาที่ไม่ซ้ำกับกาพย์เห่เรือทั้งหลายที่เคยมีการแต่งกันมา

ขั้นตอนหรือวิธีการผลิตผลงาน

๑) กำหนดจำนวนกาพย์เห่เรือที่ต้องการว่าควรมีกี่บท ความยาวแต่ละบทควรเป็นเท่าไร โดยพิจารณาหรืออย่างใกล้ชิดกับพนักงานเห่

๒) ศึกษากาพย์เห่เรือที่เคยมีการแต่งกันมา เปรียบเทียบเนื้อหา แล้วกำหนดเนื้อหาของกาพย์ที่จะแต่งขึ้นใหม่ ทั้งนี้เพื่อหลีกเลี่ยงความซ้ำซาก

๓) เมื่อได้กาพย์เห่เรือสมบูรณ์ทั้ง ๕ บทแล้ว ยังคงต้องประสาน – ประึกษากับพนักงานเห่ต่อไปอีก ในระหว่างฝึกซ้อม เพื่อปรับปรุงแก้ไขถ้อยคำที่อาจจะเป็นข้อขัดข้อง ไม่สะดวก หรือไม่เหมาะสมอย่างใดอย่างหนึ่งในเวลาเห่ จนกระทั่งได้ถ้อยคำที่เหมาะสมเจาะลงตัวทุกกระบวนท่า เป็นที่พอใจทั้งของผู้แต่ง และของพนักงานเห่

การเผยแพร่ผลงาน/การนำผลงานออกไปเผยแพร่ต่อสาธารณชน

เผยแพร่ผ่านเอกสารของสื่อมวลชนประเภทสิ่งพิมพ์หลายแห่งหลายสำนัก เช่น หนังสือพิมพ์ฉบับต่างๆ นิตยสารนาวิกศาสตร์ของกองทัพเรือ วารสารทางวิชาการของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ สื่อบัตรในงานจัดกระบวนพยุหยาตราชลมารค และหนังสือ กระบวนพยุหยาตราชลมารค ที่มีผู้จัดพิมพ์ขึ้น นอกจากนี้ยังเผยแพร่ต่อสาธารณชนในวันซ้อมย่อย ซ้อมใหญ่ และในวันเสด็จพระราชดำเนินถวายผ้าพระกฐิน ณ วัดอรุณราชวรารามโดยกระบวนพยุหยาตราชลมารค เมื่อวันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๓๕ โดยมีการถ่ายทอดทางโทรทัศน์เผยแพร่ไปทั่วประเทศและทั่วโลก เฉพาะกาพย์เห่เรือบทที่ชนะเลิศ ในโครงการสร้างเรือพระที่นั่งนารายณ์ทรงสุบรรณ รัชกาลที่ ๙ ได้ถูกแปลเป็นภาษาอังกฤษ พิมพ์ลงในสูจิบัตรงานเห่เรือถวายสมเด็จพระนาง

เจ้าอาลีซาเบธที่ ๒ พระบรมราชินีแห่งอังกฤษ ในโอกาสที่เสด็จพระราชดำเนินทรงเยือนประเทศไทยในปี ๒๕๓๕ อันเป็นปีกาญจนาภิเษกด้วย

คุณค่า ประโยชน์ และความสำคัญของผลงาน

ภาพยนต์เหวี่ยงปีกาญจนาภิเษก รวมทั้งภาพยนต์เหวี่ยงในวโรกาสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเจริญพระชนมพรรษา ๖ รอบในปี ๒๕๔๒ ซึ่งปรับปรุงเล็กน้อยมาจากภาพยนต์เหวี่ยงปีกาญจนาภิเษก เป็นผลงานวรรณศิลป์ที่ไพเราะ มีคุณค่า สมควรจัดเข้าในทำเนียบภาพยนต์เหวี่ยงที่เคยมีและเคยใช้ให้ในโอกาสต่างๆ ของแผ่นดินไทย เมื่อคำนึงว่า โอกาสที่จะจัดกระบวนการนพหุวิทยาตราชลดมรดกแต่ละครั้งทำได้ยาก ผู้สามารถจะแต่งภาพยนต์เหวี่ยงขึ้นใหม่ให้สอดคล้องกับงานที่จะจัดขึ้นแต่ละงานก็หาได้ยาก และที่จะแต่งให้ไพเราะถึงขนาดด้วยแล้ว ก็นับว่าหาได้ยากขึ้นไปอีก ผลงานชิ้นนี้จึงมีความสำคัญ ควรแก่การบันทึกไว้ในประวัติศาสตร์ของบ้านเมือง

เมื่อพนักงานเหวี่ยงกระบวนการนพหุวิทยาตราชลดมรดกที่สำคัญทั้ง ๒ คราวหลัง คือในคราวกาญจนาภิเษก พ.ศ. ๒๕๓๕ และในคราว ๖ รอบพระชนมายุ พ.ศ. ๒๕๔๒ คือนาวาเอก มลลล แสงสว่าง ได้รับการประกาศเกียรติคุณให้เป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (คีตศิลป์) ประจำปี ๒๕๔๑ อันเนื่องมาจากผลงานที่สำคัญยิ่ง คือการเหวี่ยง โดยเฉพาะการเหวี่ยงวาระสำคัญทั้ง ๒ ครั้งนั้น มีคำพูดที่ถามกันเจี๊ยบๆ ในวงการเสวนาหลายๆ แห่งว่า “คนเหวี่ยงได้เป็นศิลปินแห่งชาติไปแล้ว แล้วคนแต่งล่ะ ?”

คำถามนี้ยังไม่มีคำตอบจนกระทั่งวันนี้

ผลงานชิ้นที่ ๒

ชื่อผลงาน: บรรพชาปีที่ ๒

แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างสรรค์ผลงาน

ผลงานชิ้นนี้มีต้นกำเนิดมาจากมูลนิธิ จอห์น เอฟ. เคนเนดี แห่งประเทศไทย จัดให้มีการประกวดบทประพันธ์ซึ่งรางวัลเคนเนดีทางวรรณคดี ซึ่งเริ่มมาตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๑๓ ในปี พ.ศ.๒๕๑๔ ทางมูลนิธิดังกล่าวได้ประกาศเชิญชวนให้แต่งบทหรือกรอนที่มีเนื้อหาส่งเสริมวัฒนธรรมไทย โดยมีได้จำกัดชนิดของคำประพันธ์และมีได้ชี้เฉพาะว่าเนื้อหาที่ส่งเสริมวัฒนธรรมไทยนั้นจะต้องเป็นวัฒนธรรมแขนงไหนแนวใด คงเปิดกว้างไว้ให้ผู้แต่งมีอิสระในการเลือกชนิดของคำประพันธ์และรูปแบบวัฒนธรรมที่ต้องการนำเสนอได้อย่างเสรี

ผู้แต่งได้เริ่มกำหนดกรอบของวัฒนธรรมก่อนจะเลือกเสนอวัฒนธรรมแบบไหน และได้ตกลงใจว่าจะเสนอวิถีชีวิตของไทยที่นิยมประเพณีปฏิบัติกันทั่วไปและเป็นจุดเด่นที่น่าสนใจ เมื่อตีกรอบได้ดังนี้ก็เริ่มพิจารณาเลือกเพื่อนว่าวิถีชีวิตในแง่ไหนบ้างที่น่าสนใจ ก็เห็นว่าในช่วงชีวิตของคนไทยนั้นมีหลายช่วงหลายตอนที่ มีพิธีการ – กิจกรรมที่เกี่ยวข้องอยู่กับศาสนา ประเพณี ตลอดจนความเชื่อ หากจะหยิบยกขึ้นมาพรรณนา ก็จะได้เรื่องราวที่น่าสนใจเป็นอันมาก ดังที่มีผู้รู้ได้พรรณนาเอาไว้ เช่น พระยาอนุমানราชชน เขียนเรื่อง **ชีวิตชาวไทยสมัยก่อน** **ชีวิตชาววัด** **ประเพณีเกี่ยวกับการเกิดการตาย เป็นต้น**

ผู้แต่งเห็นว่า ประเพณีการบวชเป็นเรื่องที่น่าสนใจ สามารถจะหยิบยกขึ้นตอนพิธีการต่างๆ ของการบวช ตลอดจนชีวิตระหว่างบวชขึ้นมาพรรณนาได้หลายแง่หลายมุม การบวชเป็นกิจกรรมในช่วงชีวิตหนึ่งที่ชายไทยแทบทุกคนจะต้องเคยผ่าน ผู้เขียนเองขณะนั้นก็กำลังบวชอยู่ ถ้าจะพรรณนาเรื่องนี้ก็เท่ากับพูดในสิ่งที่ตนได้รู้ ได้เห็น ได้ประสบมากับตัวเอง ย่อมจะได้ภาพที่ชัดเจนแจ่มใสดีกว่าที่จะพรรณนาเรื่องที่ตนไม่เคยรู้เห็นเอง ต้องอาศัยการศึกษาสอบถามเอาจากแหล่งความรู้อื่นๆ ซึ่งแม้จะได้ความรู้มาแล้ว แต่ก็ไม่ใช่ประสบการณ์ตรง ภาพที่ออกมาอาจจะเลื่อนรางได้มาก อีกประการหนึ่ง การบวชนั้นในแง่ประเพณีก็เป็นเรื่องน่ารู้ น่าศึกษา ในแง่เนื้อหาก็เป็นสิ่งที่มีคุณค่าซึ่งบรรพ-บุรุษของเราประจักษ์แก่ใจมาช้านานแล้ว การยกเอาประเพณีการบวชขึ้นมาเขียนย่อมจะมีผลเท่ากับได้บันทึกวิถีชีวิตส่วนหนึ่งของคนไทยเอาไว้เป็นหลักฐาน ทั้งเป็นหลักฐานที่ถูกต้องชัดเจน เนื่องจากบันทึกจากชีวิตจริงที่ผู้บันทึกได้ประสบพบผ่าน ได้สัมผัส ได้ปฏิบัติมาแล้วด้วยตนเอง ยิ่งไปกว่านี้ หากผลงานชิ้นนี้เผยแพร่ออกไปในหมู่ชาวต่างชาติ (ผู้แต่งเข้าใจว่า มุลินธิ จอห์น เอฟ. เคนเนดี นั้นน่าจะมียู่ในประเทศอื่นๆ ด้วย จึงมีคำว่า “แห่งประเทศไทย” ต่อท้ายสำหรับในประเทศไทย) ก็จะเป็นการส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างชนชาติต่างๆ อันจะทำให้มนุษยอยู่ร่วมกันด้วยความสงบสุข

ผลงานส่วนที่คิดพัฒนาขึ้นใหม่ นอกจากแบบหรือตัวอย่างเดิม

บรรพชาปวัตน์คำกลอน (คำว่า **บรรพชาปวัตน์** แปลว่า **ความเป็นไปของการบวช = เรื่องราวของการบวช**) แต่งเป็นกลอนสุภาพ ความยาวประมาณ ๔๐๐ บท ในส่วนรูปแบบคำประพันธ์นั้นไม่ใช่ของใหม่ ส่วนที่เรียกได้ว่าใหม่หรือที่คิดพัฒนาขึ้นใหม่ก็คือวิธีการนำเสนอเนื้อหา กล่าวคือผลงานชิ้นนี้ไม่ใช่วิธีพรรณนาประเพณีการบวชออกมาตรงๆ หากแต่ใช้วิธีการผูกเรื่อง มีตัวละคร แสดงบทบาทต่างๆ ตามหน้าที่ เพียงแต่ไม่มีหรือไม่นั้นเค้าโครงเรื่องแบบนิยาย คือไม่มีพระเอกนางเอก ไม่มีผู้ร้าย ไม่มีเหตุการณ์หรือฉากที่ตื่นเต้นระทึกใจ แต่ใช้วิธีกำหนดให้ตัวละครแสดงบทบาทที่มีเนื้อหาทางวัฒนธรรมออกมา โดยมีผู้แต่งเป็นผู้กำกับบทบาทนั้นๆ โดยยึดเอาเนื้อหาทางวัฒนธรรมเป็นหลัก กล่าวโดยสั้นว่า **อาศัยตัวละครเป็นรางวัลให้วัฒนธรรมโลดแล่นออกไปได้นั่นเอง**

ตามปกติ นักเขียนเมื่อนำเสนอเรื่องราวใดๆ ที่ไม่ใช่การเขียนนิทานนิยายก็มักจะพรรณนาออกมาตรงๆ เป็นโวหารของผู้ประพันธ์เองล้วนๆ บรรพชาปวัตน์คำกลอนเรื่องนี้ก็มุ่งหมายจะแสดง

รายละเอียดทางวัฒนธรรมกล่าวคือประเพณีการบวช ว่าคืออะไร ทำกันอย่างไร บวชแล้วเป็นอย่างไรบ้าง แต่ผู้แต่งไม่ได้พรรณนาออกมาเองโดยตรง หากแต่อาศัยตัวละครเป็นสื่อ ให้ตัวละครแสดงเรื่องราวนั้นๆ ออกมาอีกทีหนึ่ง แต่ได้รายละเอียดเนื้อหาทางวัฒนธรรมครบถ้วนตามที่ต้องการ ซึ่งวิธีการเช่นนี้น่าจะยังไม่เคยมีใครทำออกมาเป็นเรื่องราวต่อเนื่องจริงจังมาก่อน เพราะฉะนั้น ผู้อ่านบรรพชาวัตน์คำกลอนจะรู้สึกเหมือนกับอ่านบทละคร แต่ได้เรื่องราวเนื้อหาทางวัฒนธรรม วิธีการเช่นนี้ช่วยให้ผู้อ่านซึมซับเอาเนื้อหาไว้ได้โดยไม่รู้ตัวและไม่รู้สึกว่าเป็นเรื่องหนักหรือน่าเบื่อ

ขั้นตอนหรือวิธีการผลิตผลงาน

๑) รวบรวมรายละเอียดในขั้นตอนต่างๆ ของประเพณีการบวช โดยเริ่มต้นจากชีวิตชาวนา มีลูกชาย นำไปฝากวัด ชีวิตเด็กวัด อายุครบบวช เตรียมบวช ขั้นตอนพิธีบวช และกิจวัตรของพระภิกษุ รายละเอียดเหล่านี้อันที่จริงผู้แต่งคุ้นเคยอยู่แล้วเพราะได้ผ่านช่วงชีวิตเช่นนั้นมาด้วยตัวเอง เพียงแต่มีบางขั้นตอนที่ผู้แต่งไม่ทราบรายละเอียดเพราะเป็นเรื่องของผู้เชี่ยวชาญโดยตรง เช่นพิธีทำขวัญนาค เป็นต้น

๒) เมื่อได้รายละเอียดครบถ้วนแล้วก็ถึงขั้นการลำดับเรื่องหรือผูกเรื่อง สมมุติตัวละครขึ้นมา แต่ตัวละครทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นนายอิน นางจัน ผู้เป็นพ่อแม่ นายเพียร ผู้เป็นลูกและเป็นผู้ที่ได้บวชในเรื่องนี้ **สมภารบุญ วัดกร่าง นายพยอมผู้มีฝีมือช่างศิลป์ นายสินवलหมอทำขวัญ ฯลฯ** เหล่านี้ล้วนเป็นบุคคลที่มีตัวตนอยู่จริงๆ ในสังคมไทย และผู้แต่งได้เคยสัมผัสพบผ่านมาจริง ตัวละครบางตัวถึงกับใช้ชื่อจริง เช่นนายพยอม ช่างศิลป์ เป็นบุคคลที่ผู้แต่งรู้จักตัวเพราะเป็นศิษย์วัดอาจารย์เดียวกัน และทุกวันนี้ (พ.ศ.๒๕๔๕) ก็ยังมีชีวิตอยู่และยังทำอาชีพเกี่ยวกับงานศิลปะอยู่ที่บ้านเดิม

๓) ขั้นตอนสุดท้าย คือการเลือกใช้นั้นลักษณะ ซึ่งผู้แต่งตกลงใจเลือกใช้กลอนสุภาพ เนื่องจากเห็นว่า เป็นรูปแบบคำประพันธ์ที่เหมาะสมแก่การใช้บรรยายเรื่องราวที่มีรายละเอียดต่างๆ ได้ดีและบรรยายได้ง่ายด้วย อีกทั้งเป็นฉันทลักษณ์ที่ผู้อ่านส่วนใหญ่คุ้นเคย และอ่านง่าย เข้าใจได้ง่าย

๔) ผู้แต่งใช้เวลาแต่งประมาณ ๒ เดือน บังเอิญว่าช่วงเวลาที่แต่งเป็นเทศกาลบวชนาคชุก ทำให้อารมณ์รับบรรยากาศได้ชัดเจนดี เมื่อแต่งเสร็จก็เก็บลืมไว้ราวๆ ๒ สัปดาห์ แล้วจึงนำมาทบทวน (เป็นวิธีการเฉพาะตัวของผู้แต่ง โดยมีเหตุผลว่า ตอนแต่งเสร็จใหม่ๆ เรามักจะรู้สึกว่าผลงานของเราไพเราะเพราะพริ้งดีหมดทุกวรรคทุกตอน แต่ถ้าลองลืมไปสักพักหนึ่งแล้วนำกลับมาอ่านใหม่ (เหมือนกับว่าเรามีได้เป็นผู้แต่งผลงานชิ้นนั้น) จะเห็นจุดที่บกพร่องได้ชัดเจนขึ้นอีกมาก ทำให้สามารถแก้ไขขัดเกลาให้ดีขึ้นได้ง่ายด้วย) เมื่อขัดเกลาแก้ไขจนพอใจแล้วจึงพิมพ์ต้นฉบับ ทำสำเนา และส่งไปยังมูลนิธิ จอห์น เอฟ. เคนเนดี แห่งประเทศไทย เป็นอันหมดหน้าที่ของผู้แต่งแต่เพียงเท่านั้น

การเผยแพร่ผลงาน / การนำผลงานออกไปเผยแพร่ต่อสาธารณชน

บรรพชาปวัตน์คำกลอน ได้รับการตัดสินให้ได้รับรางวัลสูงสุดทางด้านร้อยกรองของมูลนิธิจอห์น เอฟ. เคนเนดี แห่งประเทศไทย ประจำปีพุทธศักราช ๒๕๑๔ ทางมูล-นิธิ ฯ ได้ให้ผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นศาสตราจารย์ชาวต่างประเทศแปลเป็นภาษาอังกฤษ โดยแปลเป็นบทร้อยกรองเช่นเดียวกับภาษาไทย แล้วจัดพิมพ์เผยแพร่ทั้งในประเทศและต่างประเทศเป็นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ.๒๕๑๕

ในปี พ.ศ.๒๕๓๒ ได้มีการพิมพ์เฉพาะภาษาไทยขึ้นอีกครั้งหนึ่ง นับเป็นการพิมพ์ครั้งที่ ๒ ในการพิมพ์ครั้งนี้ผู้แต่งได้อ้อโอกาสแก้ไขถ้อยคำในที่บางแห่งบ้างเล็กน้อย และได้เพิ่มเติมคำอธิบายศัพท์ไว้ท้ายเล่ม ทำให้ผู้อ่านเข้าใจความหมายของคำเฉพาะในที่หลายๆ แห่งได้กระจ่างขึ้นอีกมาก

คุณค่า ประโยชน์ และความสำคัญของผลงาน

ผลงานชิ้นนี้ถือได้ว่าเป็นการบันทึกวิถีชีวิตของคนไทยช่วงหนึ่งอันเป็นช่วงที่สำคัญที่สุดไว้อย่างละเอียดถี่ถ้วน ถ้าไม่มีใครปฏิเสธได้ว่าพระพุทธศาสนามีใช้วิถีชีวิตของคนไทย ก็ต้องไม่มีใครสามารถจะปฏิเสธได้เช่นเดียวกันว่า การบวชมีใช้ช่วงชีวิตที่สำคัญที่สุดของชายไทย

บรรพชาปวัตน์คำกลอนบันทึกภาพชีวิตช่วงสำคัญของคนไทยในชนบทอันเป็นคนส่วนใหญ่ของสังคมไว้อย่างละเอียด ตั้งแต่การทำมาหากิน การศึกษา การสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาพชีวิตในวัดเป็นภาพที่ดูบันทึกละเอียดเป็นพิเศษ ทำให้มองเห็นได้ถึงค่านิยม และหลักคิด – หลักชีวิตของคนไทยในยุคหนึ่งซึ่งยังมีอิทธิพลอยู่จนถึงทุกวันนี้

สำหรับคนรุ่นใหม่ และคนในอนาคต ที่นับวันจะเห็นห่างจางจืดจากพระพุทธ-ศาสนาไปทุกทีๆ ถ้าจะหาเครื่องมือหรือคู่มือไว้ศึกษาวิถีชีวิตของคนไทย โดยเฉพาะประเพณีการบวช ให้เห็นภาพที่ชัดเจนพร้อมทั้งได้อรรถรสจากบทกลอนที่ไพเราะ ราบรื่น ชวนอ่าน แล้วไซ้ บรรพชาปวัตน์คำกลอนนับว่ามีคุณค่าอย่างยิ่งและเหมาะสมที่สุดที่คนรุ่นหลังจะได้เหลือบแลไว้เพื่อที่ว่าจะได้ไม่ลืมเลือนและหลงลืมวิถีแห่งบรรพชน ซึ่งก็คืออดีตอันทรงคุณค่าของตนเองนั่นแล้ว

ผลงานชิ้นที่ ๓

ชื่อผลงาน: โคลงโลกนิติ ฉบับถอดความ

แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างสรรค์ผลงาน

โคลงโลกนิติเป็นวรรณกรรมอมตะ ที่มีชื่อเสียงมานาน โคลงหลายต่อหลายบทมีถ้อยคำเป็นที่จดจำติดปากคนไทยอยู่ทั่วไป แต่ถึงกระนั้น สิ่งที่เป็นปัญหาควบคู่มากับความเป็นอมตะของวรรณกรรมเรื่องนี้ก็คือ ถ้อยคำสำนวนโวหารในบทโคลงเป็นอันมากที่ค่อนข้างเข้าใจยาก กล่าวคือ แปลศัพท์ออกมาเป็นคำสามัญ

ก็ยาก รู้คำแปลแล้ว ขบความหมายของข้อความนั้น ๆ ออกมา ก็ยากขึ้น ไปอีก ขบความได้แล้ว จะเรียบเรียงออกมาเป็นภาษาที่เรียบร้อยสละสลวย ก็ยิ่งยาก ผู้อ่านส่วนมากมักจะติดตันอยู่ที่ความยากข้อแรก ที่จะผ่านไปถึงความยากข้อสองมีน้อย ยิ่งจะทะลุไปถึงความยากข้อสุดท้ายด้วยแล้วยิ่งมีน้อยที่สุด คือเมื่อแปลศัพท์ไม่ออกเสียแล้วก็เลยพลอยไม่รู้ความหมายไปด้วย จึงไม่ต้องกล่าวถึงขั้นว่าจะได้เรียงถ้อยร้อยคำที่สละสลวยออกมาสู่กันฟัง

จากปัญหาดังกล่าว จึงเกิดแนวคิดที่จะช่วยให้ผู้ที่อ่าน โคลง โลกนิติ ได้สัมผัสเข้าถึงอรรถรสได้ง่ายขึ้น โดยการถอดความ โคลงแต่ละบทออกมา และงานลักษณะนี้เท่าที่ระดับรับฟังมาก็ยังไม่ปรากฏว่าได้มีท่านผู้ใดทำขึ้นไว้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์มาก่อน

ผลงานส่วนที่คิดพัฒนาขึ้นมาใหม่ นอกจากแบบหรือตัวอย่างเดิม

๑) จัดทำคำแปลศัพท์หรือคำที่คิดว่าน่าจะเข้าใจยากที่มีอยู่ในโคลงแต่ละบทไว้อย่างครบถ้วน ทำให้ปัญหาเรื่องศัพท์หรือแปลศัพท์ไม่ออกหมดไปอย่างสิ้นเชิง

๒) แปลความหมายรวม แต่ละบาท แต่ละบทของโคลงออกมา อย่างที่เรียกกันว่า ถอดความ โดยได้พยายามเรียบเรียงให้เป็นร้อยแก้วที่สละสลวย คือมิได้มุ่งเพียงให้รู้ว่า *หมายความว่าอย่างไร* เท่านั้น แต่ได้พยายามสร้างสรรค์สำนวนโวหารใหม่ขึ้นมาบน ความหมายเดิมอีกด้วย งานนี้จะเรียกว่า *โลกนิติฉบับร้อยแก้ว* ก็คงจะไม่ผิด ทำให้ผู้อ่านได้สัมผัสอรรถรสทั้งสองแบบ คือ รสโคลงของเดิม และรสเรียงความของใหม่ ซึ่งยังไม่มีใครได้เคยทำอย่างครบถ้วนมาก่อนเช่นกัน

๓) ในการแปลศัพท์และถอดความ โคลงแต่ละบท มีผลเท่ากับได้ชำระตรวจสอบแก้ไขคำศัพท์หรือถ้อยคำในที่หลายแห่งหลายคำซึ่งวิปัสสคลาดเคลื่อนมาแต่เดิมในเวลาจดจารจารึก หรือที่ผิดพลาดในการพิมพ์ครั้งต่อๆมา ตลอดจนถ้อยคำที่มีผู้เข้าใจความหมายผิดเพี้ยนไม่ตรงตามความหมายเดิมให้ถูกต้องตามหลักฐานที่ควรจะเป็นอีกด้วย

ขั้นตอนหรือวิธีการผลิตผลงาน

๑) นำโคลงโลกนิติฉบับที่พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้กรมสมเด็จพระเดชาดิศรทรงชำระ ซึ่งมีจำนวนโคลงทั้งสิ้น ๔๑๕ บท มาเป็นหลัก แล้วคัดศัพท์หรือคำที่เข้าใจยากใน โคลงแต่ละบทออกมา แล้วแปลหรือนิยามความหมายตามพจนานุกรมและตามความหมายเฉพาะที่ใช้ในโคลงบทนั้น ๆ

๒) ขบความหมายของโคลงแต่ละบาท ว่าหมายความว่าอย่างไร รวมความทั้งบทว่าอย่างไร แล้วเรียบเรียงออกมา โดยพยายามทำให้มีคุณสมบัติ ๓ อย่าง คือ เข้าใจง่าย ความหมายถูกต้อง และ คล่องจอง สละสลวย ตัวอย่างเช่น โคลงบทที่ ๔๖ ต้นฉบับว่า

นกแรงบินได้เพื่อ	เวหา
หมูจะเข้เต่าปลา	พื้งน้ำ
เข้ญใจพื้งราชา	จอมราช
ลูกอ่อนอ่อนกลืนกล้า	เพื่อน้ำนมแรง ๆ

ถอดความว่า

นกจะบินได้ ก็เพราะมีท้องฟ้า
 จะเข้เต่าปลา จะมีกำลัง ก็เพราะได้น้ำ
 คนตกระกำ จะรอดได้ก็เพราะพื้งเจ้าบ้านผ่านเมือง
 ลูกอ่อนจะได้กินนมเนื่อง ๆ ก็เพราะออกอ่อนคร่ำครวญ
 (อากาศ เป็นกำลังของนก
 อุทก เป็นกำลังของปลา
 พระราชา เป็นกำลังของคนเข้ญใจ
 ร้องไห้ เป็นกำลังของเด็กน้อย)

โคลงบทที่ ๑๗๖ ต้นฉบับว่า

บรรทมยามหนึ่งให้	ทรงฤทธิ
หกทุ่มหมุ่บัณฑิต	ทั่วแท้
สามยามพวกพาวณิช	นรชาติ
นอนสี่ยามนั้นแล้ว	เที่ยงแท้เดียวรณาน ๆ

ถอดความว่า

นอนเพียงยามเดียว คือกษัตริย์ทรงตรีตรัสการแผ่นดิน
 นอนสองยาม คือบัณฑิตทั้งสิ้นผู้เป็นปราชญ์ปรีชา
 นอนสามยาม คือพวกพ่อค้ากิจการทางธุรกิจ
 นอนทั้งสี่ยามหลับสนิท คือเครื่องจานผู้เฉาโรค

เมื่อทำตามขั้นตอนดังกล่าวนี้ ก็จะได้เนื้อหาเป็น ๓ ส่วน คือ ๑ ตัวบทโคลงโลกนิติ ๒ คำแปล
 ศัพท์ ๓ บทถอดความ ดังปรากฏในหนังสือโคลงโลกนิติ ฉบับถอดความ

การเผยแพร่ผลงาน

โคลงโลกนิติ ฉบับถอดความ พิมพ์เผยแพร่ครั้งแรกในฐานะหนังสือที่ระลึกในงานวันอดีตเจ้า
 อาวาสวัดพระเชตุพน เมื่อวันที่ ๗ ธันวาคม ๒๕๓๗ และได้มีผู้ขออนุญาตพิมพ์แจกในงานต่างๆ ภายใน
 ระยะเวลา ๔ ปี (พ.ศ.๒๕๓๘ - ๒๕๔๑) อีก ๗ ครั้ง ถึงปี ๒๕๔๒ จึงได้มีการแก้ไขปรับปรุงและพิมพ์จำหน่าย

จึงมีการพิมพ์เผยแพร่ตั้งแต่ครั้งแรก (พ.ศ. ๒๕๓๗) จนถึงครั้งหลัง (พ.ศ. ๒๕๔๒) รวมทั้งสิ้น ๕ ครั้ง เป็นการพิมพ์ในงานการกุศล ๘ ครั้ง พิมพ์จำหน่าย ๑ ครั้ง

เมื่องานชิ้นนี้เผยแพร่ออกไป ปรากฏว่าได้รับความสนใจมาก มีหน่วยราชการและประชาชนทั่วไปติดต่อถามถึง ขอรับ ขอซื้ออยู่ตลอดเวลา ที่แสดงความจำนงขอไปพิมพ์เตรียมไว้เพื่อแจกงานศพของตนเองก็มี

คุณค่า ประโยชน์ และความสำคัญของผลงาน

โคลงโลกนิติ ฉบับถอดความ มีคุณค่าในฐานะเป็นเครื่องมือช่วยให้เข้าถึงอรรถรสของวรรณกรรม และมีคุณค่าในฐานะเป็นตัวแสดงอรรถรสของวรรณกรรมเองด้วย

กล่าวคือ ในฐานะเครื่องมือ ผลงานชิ้นนี้อำนวยความสะดวกให้แก่นักเรียน นิสิตนักศึกษา ครู อาจารย์ ตลอดจนประชาชนทั่วไป ที่ต้องเรียน ต้องสอน หรือมีความสนใจได้อ่าน ซึ่งแต่เดิมประสบปัญหาเกี่ยวกับความไม่เข้าใจคำศัพท์และไม่เข้าใจความหมาย หรือกล่าวเป็นคำรวม ๆ ว่า “อ่านโคลงโลกนิติแล้วไม่ค่อยรู้เรื่อง” นั้น ให้ได้รู้คำ รู้ความ อันช่วยให้ได้สัมผัสอรรถรสของโคลงโลกนิติได้ง่ายขึ้นเป็นอันมาก เท่ากับเป็นกุญแจไขประตูให้ผู้อ่านได้เข้าไปชื่นชมชิมลิ้มรสวรรณกรรมเรื่องนี้ได้ตามความปรารถนา

ส่วน ในฐานะตัวแสดงอรรถรส นั้นเล่า เหตุที่โคลงโลกนิติฉบับถอดความ อยู่ในฐานะนี้ก็เพราะผู้ถอดความมิได้ไขความพอสักแต่ทำให้รู้ความเท่านั้น หากแต่ยังได้พยายามเรียงร้อย ความ นั้น ด้วย คำ ที่บรรจงโดยเจตนาจะให้ผู้อ่านได้รับอรรถรสจากคำที่เรียงร้อยออกมานั้นพร้อม ๆ กันไปด้วย เปรียบประดุจคนครวท์ที่มีไข้เพียงขนเอาเครื่องแกงมากอง ๆ ไว้แล้วชี้ให้ดูพอให้รู้ว่า ไหนพริก ไหนมะเขือเท่านั้น หากแต่ยังได้ลงมือปรุงออกมาให้เป็นแกงที่เลิศรสน่าลองลิ้มอีกด้วยฉะนั้น

ผลงานชิ้นที่ ๔

ชื่อผลงาน: **ประชุมโคลงโลกนิติ ฉบับรวบรวมเรียบเรียงใหม่**

แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างสรรค์ผลงาน

ก่อนจะเข้าใจแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างสรรค์ผลงานชิ้นนี้ จำเป็นจะต้องกล่าวถึงหนังสือ **ประชุมโคลงโลกนิติ ฉบับหอสมุดแห่งชาติ** อันเป็นที่มาของเรื่องเสียก่อน

ประชุม โคลง โลกนิติ ฉบับหอสมุดแห่งชาติ เป็นหนังสือรวบรวมโคลงโลกนิติที่สมบูรณ์ที่สุด โคลงที่ปรากฏในหนังสือนี้ได้ผ่านการชำระสอบทานมาแล้วอย่างดี อย่างน้อยที่สุดก็ได้ถูกกลั่นกรองมาชิ้นหนึ่งแล้ว โดยผู้เชี่ยวชาญของหอสมุดแห่งชาติ เนื้อหาของหนังสือประกอบไปด้วย -

๑) คาถาภาษาบาลีหรือสันสกฤตกำกับอยู่เป็นอันดับแรก ถ้าไม่มี ก็จะบอกไว้ว่า (ยังไม่พบคาถา) และข้างใต้คาถาจะบอกที่มาของคาถานั้น แต่บางคาถาที่ไม่ทราบที่มา ก็ไม่ได้บอกไว้

๒) โคลงโลกนิติที่เป็นสำนวนเก่าซึ่งชำระสะสางมาจากฉบับตัวเขียน อาจจะมีตั้งแต่ ๑ บทขึ้นไป จนถึง ๓ - ๔ บท แล้วแต่ว่าจะมีโคลงสำนวนเก่าที่กล่าวข้อความตามคาถานั้นอยู่มากน้อยแค่ไหน แต่ละบทจะบอกไว้ว่า **สำนวนเก่า**

๓) โคลงโลกนิติที่กรมสมเด็จพระเดชาดิศรทรงชำระแก้ไขใหม่ จะเรียงไว้ในลำดับสุดท้าย และมีพระนามกำกับไว้ทุกบท

รวมทั้ง ๓ ส่วนเข้าด้วยกัน เป็น โคลง โลกนิติ ๑ ชุด มีหมายเลขกำกับแต่ละชุดตั้งแต่หมายเลข ๑ เรื่อยไป รวมทั้งสิ้นได้ถึง ๕๕๓ หมายเลข นับจำนวนได้ถึง ๕๑๑ บท

แต่โคลงโลกนิติฉบับหอสมุดแห่งชาติมีข้อบกพร่องหลายประการ ดังนี้

๑) โคลงที่ควรจะอยู่ในชุดเดียวกันและใช้หมายเลขเดียวกันเพราะกล่าวข้อความเดียวกันอย่างเห็นได้ชัด แต่กลับแยกเป็นสองชุดสองหมายเลข ตัวอย่างเช่น โคลงหมายเลข ๕๗ กับหมายเลข ๕๘๒

๒) โคลงบางหมายเลขบอกไว้ว่า **ยังไม่พบคาถา** แต่ความจริงเป็น โคลงชุดเดียวกันกับอีกหมายเลขหนึ่งซึ่งมีคาถาอยู่พร้อมแล้ว เช่น โคลงหมายเลข ๕๓๖ คาถาอยู่ที่หมายเลข ๒๓๓

๓) คาถาประจำโคลงบางหมายเลขซ้ำกัน เช่น หมายเลข ๒๖๖ กับ ๔๕๓ หมายเลข ๓๕๔ กับ ๔๘๔ หมายเลข ๑๑๕ กับ ๔๕๖

๔) โคลงบางบทซ้ำกัน แต่อยู่คนละหมายเลข (เท่ากับโคลงบทเดียว แต่นับจำนวนเป็น ๒ บท) เช่น โคลงหมายเลข ๑๓๔ ซ้ำกับโคลงบทหนึ่งในหมายเลข ๒๘๐ โคลงหมายเลข ๑๓๕ ซ้ำกับโคลงบทหนึ่งในหมายเลข ๔๓๔

๕) มีโคลงโลกนิติจำนวนมากที่ไม่มีคาถากำกับ อาจเป็นเพราะยังหาไม่พบ หรืออาจเป็นเพราะโคลงบทนั้น ๆ มิได้แต่งตามความในคาถาบทไหน ๆ ทั้งสิ้น หากแต่กวีท่านแต่งของท่านขึ้นมาเอง ซึ่งถ้าเป็นตามประเด็นหลังนี้ การไปลงข้อความไว้ในวงเล็บว่า ยังไม่พบคาถา ก็จะเป็นเรื่องตลกไป เพราะเมื่อคาถามีแล้วจะเอาคาถาที่ไหนมาให้พบ

๖) แม้จะมีคาถากำกับไว้ แต่ก็มีส่วนหนึ่งที่ไม่บอกที่มาของคาถา

๗) คาถามีคำผิดพลาดค่อนข้างมาก ถึงขนาดที่อาจพูดได้ว่า ถ้าจะยกไปอ้างอิงที่ไหน จะต้องระวังให้ดี โดยเฉพาะที่เป็นภาษาสันสกฤตนั้นผิดมากจนไม่อาจนำไปอ้างอิงได้เลย

หนังสือประชุมโคลงโลกนิติ ฉบับหอสมุดแห่งชาติ จัดพิมพ์ขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๐ และได้มีการพิมพ์ต่อมามากหลายต่อหลายครั้ง จนถึงปัจจุบันเป็นเวลา ๘๐ กว่าปีแล้ว หนังสือฉบับนี้ก็ยังคงรักษาความบกพร่องทั้ง ๗ ประการไว้ครบถ้วน ฉบับพิมพ์ครั้งก่อน ๆ เป็นอย่างไร ฉบับพิมพ์ครั้งสุดท้ายก็ยังคงเป็นเช่นนั้น มิได้มีการปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องขึ้นแต่ประการใด ดูราวกับว่าหนังสือฉบับนี้เป็นคัมภีร์ศักดิ์สิทธิ์อัน

จะแต่ละข้อใด ๆ มิได้ หรือมิฉะนั้นก็เป็นหนังสือที่สมบูรณ์ลงตัวเต็มที่แล้ว ไม่มีอะไรที่จะต้องไปแก้ไขปรับปรุงกันอีก

โดยลักษณะของประชุมโคลงโลกนิติตามที่กล่าวมา ทำให้เกิดแนวความคิดขึ้นว่า หนังสือประชุมโคลงโลกนิติยังมีสิ่งที่จะต้องแก้ไขปรับปรุงอยู่หลายประการ จึงเป็นที่มาของการสร้างสรรค์ผลงานที่ชื่อ **ประชุมโคลงโลกนิติ ฉบับรวบรวมเรียบเรียงใหม่ เล่มนี้** ขึ้นมา

ผลงานส่วนที่คิดพัฒนาขึ้นมาใหม่ นอกจากแบบหรือตัวอย่างเดิม

ประชุมโคลงโลกนิติ ฉบับรวบรวมเรียบเรียงใหม่ ก็คือประชุมโคลงโลกนิติ ฉบับหอสมุดแห่งชาตินั่นเอง แต่ได้ปรับปรุงแก้ไขส่วนที่บกพร่องแล้ว ส่วนที่ได้แก้ไขใหม่และพัฒนาขึ้นมาใหม่มีดังนี้

๑) **ตัวบทโคลงโลกนิติ** ได้จัดลำดับใหม่หมดทั้งเล่ม กล่าวคือ ประชุมโคลงโลก-นิติ ฉบับหอสมุดแห่งชาติ มีโคลงที่ลงหมายเลขไว้ทั้งสิ้น ๕๕๑ หมายเลข เมื่อจัดกลุ่มจัดลำดับใหม่แล้วคงเหลือเพียง ๕๒๕ หมายเลข แต่จำนวนบทโคลงยังคงเท่าเดิม คือ ๕๑๑ บท เหตุที่จำนวนหมายเลขลดลงก็เพราะในฉบับหอสมุดแห่งชาติได้กระจายโคลงที่เป็นเรื่องเดียวกันซึ่งควรอยู่ในหมายเลขเดียวกันออกไปเป็นคนละหมายเลข แต่ฉบับรวบรวมเรียบเรียงใหม่ได้นำมาเข้ากลุ่มกันใหม่ตามที่ควรจะเป็น นอกจากนี้ยังได้แยกโคลงที่เห็นว่ามิได้มาจากกัมภีร์ใด ๆ หากแต่มาจากสุภายิต – คำพังเพยของไทยโดยตรง ออกมาไว้เป็นต่างหาก และแยกส่วนที่เป็นโคลงกระชู่ออกไว้เป็นอีกพวกหนึ่ง จึงรวมเป็นโคลงโลกนิติ ๓ กลุ่ม คือ โคลงโลกนิติที่มาจากกัมภีร์ต่างๆ ซึ่งเป็นส่วนใหญ่ โคลงโลกนิติที่มาจากสุภายิต – คำพังเพยของไทย และโคลงโลกนิติที่เป็นโคลงกระชู่

๒) ในส่วน**คาถาและที่มาของคาถาประจำโคลง** ได้สืบค้นมาลงเพิ่มเติมขึ้นไว้มากกว่าที่ปรากฏในฉบับหอสมุดแห่งชาติ

๓) จัด**ทำตารางเทียบหมายเลขประจำบทโคลงโลกนิติฉบับหอสมุดแห่งชาติกับโคลงโลกนิติฉบับจารึกวัดพระเชตุพน** (คือฉบับที่เป็นพระนิพนธ์ของกรมสมเด็จพระ

เดชาดิศร หรือที่ทรงชำระ) ที่ปรากฏอยู่ในฉบับรวบรวมใหม่นี้ ประโยชน์ของตารางนี้ก็คือ ถ้าอยากทราบว่า โคลงในฉบับหอสมุดแห่งชาติหมายเลขนี้ ๆ หรือฉบับจารึก ๆ หมายเลขนี้ ๆ อยู่ตรงไหนในฉบับรวบรวมเรียบเรียงใหม่ ก็สามารถเทียบดูได้ทันที เท่ากับฉบับรวบรวมเรียบเรียงใหม่รวมเอา ๒ ฉบับนั้นเข้าไว้ด้วยกัน

๔) จัด**ทำครรชนี**สำหรับค้นเรื่องขึ้นมาใหม่ ซึ่งยังไม่เคยมีใครจัดทำขึ้นมาก่อน ครรชนีนี้ไม่ใช่ครรชนีค้นคำ แต่เป็นครรชนีค้นเรื่อง ครรชนีนี้มีประโยชน์มากสำหรับผู้ที่ต้องการทราบว่า โคลงโลกนิติที่กล่าวถึงเรื่องเช่นนี้ ๆ มีหรือไม่มี ถ้ามี มีอยู่ตรงไหน ตัวอย่างเช่น ต้องการทราบว่า โคลงโลกนิติที่กล่าวถึงของสิ่งนี้ห้ามมิให้มีจำนวนเท่านั้น ๆ สัตว์ชนิดนั้นห้ามมิให้มีจำนวนเท่านั้น ๆ ดังนี้ มีหรือไม่มี ก็ดูที่ครรชนี จะพบคำว่า “จำนวนต้องห้าม” (ซึ่งเป็นคำจำกัดความสั้น ๆ ของเรื่องที่ต้องการทราบตามตัวอย่างนั้น) และบอกไว้ว่าอยู่ในโคลงหมายเลข ๒๓๘ เปิดดูที่โคลงหมายเลข ๒๓๘ ก็จะพบเรื่องที่ต้องการ และที่โคลงหมายเลข ๒๓๘ นั้นก็ยัง

บอกไว้ด้วยว่าถ้าดูในฉบับหอสมุดแห่งชาติจะอยู่ในหมายเลข ๑๕๘ และถ้าเป็นฉบับจารึก ๆ จะอยู่ในหมายเลข ๑๕๙ และ ๒๐๐ อันเป็นข้อมูลที่สืบเนื่องมาจากตารางเทียบหมายเลขประจำบทโคลง โดยนัยกลับกัน ถ้าทราบข้อมูลมาแต่เพียงว่า โคลงเรื่องนี้ในฉบับหอสมุดแห่งชาติเป็นบทที่ ๑๕๘ แต่ไม่ทราบว่าฉบับจารึก ๆ จะเป็นบทที่เท่าไร และอยู่ในบทที่เท่าไรของฉบับรวบรวมเรียบเรียงใหม่นี้ ก็สามารถหาคำตอบได้จากตารางเทียบหมายเลขประจำบทโคลงดังกล่าวในข้อ ๓) ข้างต้น

๕) จากการที่นำโคลงมาจัดลำดับใหม่ ทำให้มีโอกาสตรวจแก้คำผิดทั้งในคาถาอันเป็นที่มาของโคลงและในตัวบทโคลง เท่ากับได้ชำระตรวจสอบความถูกต้องไปในตัว

ขั้นตอนหรือวิธีการผลิตผลงาน

๑) ถ่ายสำเนาประชุมโคลงโลกนิติ ฉบับหอสมุดแห่งชาติทั้งหมด แล้วตัดโคลงออกเป็นบทๆ

๒) อ่านตรวจโคลงทุกบทโดยถี่ถ้วน แล้วจัดกลุ่มใหม่ ลงหมายเลขใหม่ โดยถือหลักว่า โคลงที่กล่าวความแนวเดียวกันควรอยู่ในกลุ่มเดียวกัน เช่นกล่าวถึงเรื่องการคบหาสมาคม ก็นำมาจัดไว้ในกลุ่มเดียวกัน เป็นต้น

๓) ถ้าพบว่าโคลงบทไหนหรือหมายเลขไหน มีโคลงชุดเดียวกันพลัดไปอยู่ที่อื่น ก็ดึงเอากลับมาอยู่ชุดเดียวกัน ตัวอย่างที่แสดงให้เห็นชัดว่า โคลงในฉบับหอสมุดแห่งชาติกระจายพลัดไปอยู่คนละหมายเลข ก็คือ โคลงหมายเลข ๙๑ กับหมายเลข ๕๘๒ โคลงหมายเลข ๕๘ กับหมายเลข ๔๕๘ และโคลงหมายเลข ๑๘๒ กับหมายเลข ๕๘๔ เป็นโคลงชุดเดียวกัน โคลงหมายเลข ๑๓๔ ซ้ำกับหมายเลข ๒๘๐ โคลงหมายเลข ๑๓๕ ซ้ำกับหมายเลข ๔๑๔ เป็นต้น เมื่อตรวจพบที่ตรงไหนก็ดึงกลับเข้ามาให้อยู่ในหมายเลขเดียวกัน ทำให้ความลึกลับซ้ำซ้อนดังกล่าวหมดไป

๔) ตรวจสอบคาถาประจำโคลงเท่าที่ปรากฏอยู่แต่เดิมทุกบท โดยสอบทานกับคัมภีร์ที่มาของคาถานั้นๆ แล้วแก้ไขคำที่ผิดพลาดคลาดเคลื่อนให้ถูกต้อง ทั้งนี้ยกเว้นคาถาที่เป็นภาษาสันสกฤตที่ยังคงไว้ตามฉบับหอสมุดแห่งชาติ แต่ถึงกระนั้นก็ได้แก้ไขเปลี่ยนแปลงบางบทให้ถูกต้องเหมาะสมยิ่งขึ้น รวมทั้งสืบค้นตรวจหาคาถาเพิ่มเติมได้อีกส่วนหนึ่ง แม้จะยังไม่ครบถ้วน แต่ก็สามารถลบข้อความที่ว่า “ยังไม่พบคาถา” ออกไปได้มาก

๕) ตรวจสอบแก้ไขปรับปรุงข้อความที่ระบุบอก “ที่มา” ของคาถาประจำโคลงใหม่ทั้งหมด หมายความว่า ตรงไหนที่บอกไว้ผิดพลาดก็ตรวจสอบแก้ไขใหม่ ตรงไหนที่เห็นว่าน่าจะมีที่มาจากที่อื่นอีก ก็ค้นหาเพิ่มเติมมาลงไว้เท่าที่จะสืบค้นได้ ตรงไหนที่ถูกต้องอยู่แล้วก็คงไว้ตามนั้น รวมทั้งตรวจสอบแก้ไขนามของผู้แต่ง ซึ่งมีผิดพลาดคลาดเคลื่อนในที่บางแห่งให้ถูกต้องสมบูรณ์ขึ้นด้วย

๖) เมื่อรวบรวมเรียบเรียงใหม่เรียบร้อยแล้ว ก็จัดทำตารางเทียบหมายเลขประจำบทโคลง เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบค้นหาโคลงในหมายเลขเดิม เป็นการยืนยันว่าโคลงตามฉบับเดิมนั้นยังอยู่ครบถ้วนทุกบท สามารถตรวจสอบเทียบเคียงคู่ได้ทันที

๗) ขั้นตอนสุดท้ายคือจัดทำพรรณนาค้นเรื่อง (ไม่ใช่พรรณนาค้นคำ) เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ต้องการค้นหาเรื่องราวแก้ความต่างๆ ที่ต้องการจากโคลงโลกนิติ พรรณนาค้นเรื่องนี้จะครอบคลุมเนื้อหาสาระที่มีกล่าวไว้ในโคลงโลกนิติทั้งหมด และเป็นงานที่ยังไม่เคยมีใครจัดทำขึ้นมาก่อน

การเผยแพร่ผลงาน / การนำผลงานออกเผยแพร่ต่อสาธารณชน

ประชุมโคลงโลกนิติ ฉบับรวบรวมเรียบเรียงใหม่ จัดทำเสร็จเรียบร้อยแล้วตั้งแต่เดือนมกราคม ๒๕๓๗ แต่ไม่มีโอกาสได้นำออกเผยแพร่ จนกระทั่งถึงปี ๒๕๔๐ คณะสงฆ์วัดพระเชตุพนจึงได้จัดพิมพ์ขึ้นเป็นครั้งแรกเป็นที่ระลึกครบรอบ ๑๐๐ ปีพระธรรม-เสนาณี (ฟุ้ง ปุณณ โภ) อดีตผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดพระเชตุพน และอดีตเจ้าคณะเขตพระนคร เมื่อวันที่ ๒๑ สิงหาคม ๒๕๔๐ เป็นหนังสือขนาด ๑๖ หน้ายกพิเศษ หนา ๔๑๖ หน้า

คุณค่า ประโยชน์ และความสำคัญของผลงาน

ผลงานชิ้นนี้นับว่ามีคุณค่าอย่างมาก เพราะเป็นการตรวจชำระปรับปรุงประชุมโคลงโลกนิติ ฉบับหอสมุดแห่งชาติโดยตรง แม้จะมีได้ทำในนามของหน่วยราชการที่รับผิดชอบหนังสือเล่มนั้นโดยตรง แต่โดยเนื้อหาของงานแล้วก็เป็นชำระแก้ไขโดยตรงนั่นเอง ทำให้มีประชุมโคลงโลกนิติฉบับใหม่เกิดขึ้น อันเป็นฉบับที่ได้ขจัดความผิดพลาดคลาดเคลื่อนมากมายหลายประการซึ่งมีมานานกว่า ๘๐ ปี ในประชุมโคลงโลกนิติ ฉบับหอสมุดแห่งชาติให้หมดไปได้เป็นอันมาก แม้จะยังไม่สมบูรณ์เต็มที่ เช่น ยังหากาปลาประจำบทโคลงได้ไม่ครบเป็นต้น แต่ก็ถือได้ว่าเป็นผลงานที่ใช้ความวิริยะอุตสาหะอย่างแรงกล้า ทำให้ผู้เสพรสวรรณกรรมมีทางเลือกที่จะได้รับรสและรับรู้ข้อมูลของวรรณกรรมเรื่องนี้เพิ่มขึ้นอีกทางหนึ่ง และเมื่อคำหนึ่งถึงว่าหน่วยงานราชการที่รับผิดชอบต่อหนังสือประชุมโคลงโลกนิติ ฉบับหอสมุดแห่งชาติ ได้ปล่อยเวลาให้ล่วงเลยมาถึง ๘๐ ปีหรือชั่วอายุของคนรุ่นหนึ่งแล้วโดยทำได้เพียงแค่อนุญาตให้มีการพิมพ์เผยแพร่ตามฉบับเดิมเป็นคราวๆ ไป โดยแทบจะไม่ได้เฉลียวใจว่าหนังสือฉบับนี้มีข้อบกพร่องผิดพลาดจากจรรยาอยู่ตรงไหนบ้าง ในขณะที่เอกชนคนหนึ่งและตัวคนเดียวได้หยิบยกเอาข้อบกพร่องผิดพลาดต่างๆ มาปรับปรุงแก้ไขด้วยใจรักตามสติปัญญาของตนเอง เป็นผลให้เกิด **ประชุมโคลงโลกนิติ ฉบับรวบรวมเรียบเรียงใหม่** ขึ้นมาในวาระวรรณกรรม เท่ากับจุดประกายให้ลูกคิดกันขึ้นมาว่า ยังมีงานที่จะต้องทำกันอีกมากในการที่จะเจียรไน โคลงโลกนิติ มรดกอันเปรียบเสมือนเพชรล้ำค่าของเรา ให้สุกใสแวววาวส่งประกายน่านามอวดแก่ตาโลกให้ชื่นชมยินดียิ่งขึ้นไปอีก

ผลงานชิ้นที่ ๕

ชื่อผลงาน: คำกลอนเชี่ยมซี ฉบับวัดมหาธาตุ ราชบุรี

แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างสรรค์ผลงาน

ตามวัดต่างๆ หรือสถานที่ที่นับถือกันว่าศักดิ์สิทธิ์แทบทุกแห่งจะมีของอย่างหนึ่งไว้ให้คนที่มาสักการะบูชาได้ “ใช้บริการ” นั่นก็คือใบเชี่ยมซี

ใบเชี่ยมซีจะมีความเป็นมาอย่างไรก็ช่างเถิด แต่เมื่อมีขึ้นมาแล้วควรจะให้เป็นอย่างไรร และน่าจะให้เป็นไปอย่างไร เป็นเรื่องสำคัญกว่า

เชี่ยมซีส่วนใหญ่จะประกอบไปด้วยระบบ หรือวิธีการ หรือกลไกในการเลือกหมายเลข และคำทำนายประจำหมายเลขนั้นๆ ในส่วนคำทำนายนั้นนิยมแต่งเป็นกลอนมาแต่เดิม ยังไม่เคยเห็นแต่งเป็นคำประพันธ์ชนิดอื่น ส่วนใจความที่นำมาเป็นคำทำนายจะใช้หลักเกณฑ์หรือวิชาการทางโหราศาสตร์อย่างไรบ้างนั้นยังไม่เคยพบคำอธิบาย แต่ไม่ว่าจะอย่างไรก็ตาม หลักการของใบเชี่ยมซีก็คงรวมอยู่ในคำว่า *เสียงทาย* คือแล้วแต่ว่าจะเสี่ยง ได้หมายเลขอะไร ดีหรือร้ายก็แล้วแต่จะกำหนดกันขึ้น คงมิได้มีเกณฑ์บังคับว่า เลข ๑ เป็นเรื่องดี เลข ๒ เป็นเรื่องร้าย ตรงกันทุกคำราหรือทุกสำนักไป

วัดมหาธาตุ ราชบุรี มีโบราณสถานและพุทธสถานหลายแห่ง ประชาชนนิยมมาเคารพสักการะอยู่เสมอทั้งคนใกล้และคน ไกล จึงหนีไม่พ้นที่จะต้องมีเชี่ยมซีเช่นเดียวกับคารวสถานต่างๆ ไป เดิมใบเชี่ยมซีที่วัดมหาธาตุ ราชบุรี ก็เป็นเชี่ยมซีฉบับท้องตลาด คือจัดทำมาจากแหล่งที่มีไว้แบ่งปันแจกจ่ายหรือมีไว้จำหน่าย และเท่าที่มีมาก็มีหมายเลข ๑ ถึงหมายเลข ๒๗ เป็นอย่างสูงสุด ซึ่งก็ใกล้เคียงกับเชี่ยมซีทั่วไป จนถึงปี ๒๕๔๒ จึงเกิดแนวความคิดว่า เชี่ยมซีนั้นหลักสำคัญอยู่ที่การเสี่ยงทายเท่านั้น มิได้มีเกณฑ์ว่าใบที่เท่านั้นๆ จะต้องทายว่า เช่นนั้นๆ เมื่อเป็นเช่นนี้ แทนที่จะเสี่ยงทายกันสุ่มๆ คู่ๆ ไป ทำไมไม่หาวิธีสอดแทรกสิ่งที่เป็นสาระลงไปบ้างเล่า ประจวบกับพระราชวิสุทธิโสภณ (ไพฑูริย์ ชินวโรส ป.ธ.๗) ท่านเจ้าอาวาส ประรภในเชิงขอแรงให้ช่วยพิจารณาปรับปรุงใบเชี่ยมซีของวัดมหาธาตุใหม่ จึงสบโอกาสวางความคิดเห็นออกไป พระคุณเจ้าก็อนุวัตรตามความคิดนั้น และมอบหมายให้ดำเนินการจนเสร็จเรียบร้อย

ผลงานส่วนที่คิดพัฒนาขึ้นใหม่ นอกจากแบบหรือตัวอย่างเดิม

๑) ใบเชี่ยมซีของเดิมที่มีอยู่ นำมาจากที่อื่น มี ๒๗ หมายเลข ได้พัฒนาขึ้นใหม่เป็น ๓๘ หมายเลข คือเจตนาจะให้เท่ากับมงคล ๓๘ ข้อ

๒) คำกลอนของเดิมไม่สู้จะเรียบร้อย มักจะมีขาดมีเกินในที่หลายๆ แห่ง ได้รื้อปรับเปลี่ยนใหม่ทั้งหมด คงแต่เค้าความคำทำนายไว้เท่านั้น ส่วนสำคัญที่ได้แทรกลงไปใหม่คือแนวคิดทางธรรม คือมิได้มุ่งจะเสนอคำทำนายล้วนๆ เหมือนของเดิม หากแต่ได้แทรกเสนอข้อคิด คติชีวิต และแนวปฏิบัติทางศีลธรรมจริยธรรมลงไปด้วยทุกใบ

๓) ส่วนท้ายของคำทำนายเมื่อจบคำกลอนแล้ว ได้เพิ่มเติมสิ่งที่เรียกว่า คำแนะนำ ลงไปด้วยทุกใบ คำแนะนำที่ว่านี้ นำมาจากมงคล ๓๘ ข้อ โดยยึดหลักว่า หลักธรรมในมงคลข้อที่ ๑ ใช้เป็นคำแนะนำสำหรับ เข็มชบาใบที่ ๑ เรื่อยไปจนถึงมงคลข้อที่ ๓๘ ใช้สำหรับเข็มชบาใบที่ ๓๘ ส่วนสำคัญในคำแนะนำก็คือให้นำเอา มงคลข้อนั้นๆ มาเป็นคำภาวนาทุกเวลาที่ระลึกขึ้นมาได้ เช่น ใบที่ ๑ แนะนำให้ภาวนาว่า อะเสวนา จะ พาลานัง เอตัมมังคะละมุตตะมัง (คือบทที่เป็นมงคลข้อที่ ๑ ในมงคลสูตร) จนถึงใบที่ ๓๘ แนะนำให้ภาวนาว่า เขมมัง เอตัมมังคะละมุตตะมัง ด้วยอุบายวิธีเช่นนี้ ผู้มาเลี้ยงเข็มชบ้าย่อมจะได้ธรรมะติดปากติดใจไปด้วยทุกครั้งไป ซึ่งเป็นแนวทางที่ยังไม่เคยมีสำนักไหนหรือเข็มชบับไหนทำมาก่อน

ขั้นตอนหรือวิธีการผลิตผลงาน

๑) นำใบเข็มชบับเดิมมาศึกษา เพื่อพิจารณาเนื้อหาคำทำนาย

๒) ปรับแก้คำกลอนใหม่ทั้งหมด จะเรียกว่าแต่งขึ้นใหม่ทั้งหมดก็ไม่ผิด คงแต่เค้าความคำทำนายเดิมไว้แต่แทรกธรรมะตามหลักในมงคลสูตรลงไปทุกใบ

๓) ใบเข็มชบับตั้งแต่หมายเลข ๒๘ ถึง ๓๘ ซึ่งไม่ต้นฉบับอยู่แต่เดิม แต่งขึ้นใหม่ล้วนๆ โดยยึดเนื้อหาตามหลักธรรมเป็นที่ตั้ง

๔) เข็มชบับแต่ละใบ ประกอบด้วยกลอนสุภาพ ๓ บท บทแรกขึ้นต้นด้วยวรรครับ ทุกใบ และมีคำแนะนำสั้นๆ ว่าด้วยการปฏิบัติตนตามหลักธรรมในมงคลสูตร ต่อท้ายทุกใบ

การเผยแพร่ผลงาน / การนำผลงานออกเผยแพร่ต่อสาธารณชน

คำกลอนเข็มชบับวัดมหาธาตุ ราชบุรี มี ๓๘ ใบ พิมพ์ขึ้นเมื่อ พ.ศ.๒๕๔๒ เป็นชนิดแยกแผ่นเป็นใบๆ ให้ผู้เลี้ยงเข็มชบาติดมือไปด้วยได้ (ไม่ใช่ชนิดที่ต้องอ่านอยู่กับที่) ตั้งประจำไว้ที่วิหารหลวง หน้าพระมหาธาตุ อันเป็นวิหารที่ประดิษฐานพระมงคลบุรี พระประธานประจำพุทธสถานแห่งนี้ เมื่อมีสาธุชนไปไหว้พระที่วิหารหลวง ก็มักจะเลี้ยงเข็มชบับด้วย เป็นเหตุให้มีกรอ่าน และนำเข็มชบับวัดมหาธาตุ ราชบุรี ไปถ่ายทอดเผยแพร่อย่างต่อเนื่องอยู่ตลอดเวลา

คุณค่า ประโยชน์ และความสำคัญของผลงาน

เป็นที่ยอมรับว่า การจะยกเลิกการเลี้ยงเชืวมซีในสถานที่ซึ่งมีมาแต่เดิมนั้นทำได้ยาก เพราะไปกระทบศรัทธาของคนจำนวนมาก เมื่อเป็นเช่นนี้ วิธีที่ดีที่สุดก็คือ ไม่เลิก แต่ปรับปรุงคำทำนายให้โน้มเอียงในทางธรรมให้มากขึ้น แทรกเหตุผลลงไปให้มากขึ้นเพื่อปลุกปัญญา วิธีนี้นอกจากจะไม่กระทบศรัทธาเดิมของใครๆ แล้ว ยังเป็นโอกาสที่จะได้เผยแพร่วัฒนธรรมที่มีเหตุผลถูกต้องไปในหมู่ประชาชนอีกด้วย คำกลอนเชืวมซีฉบับวัดมหาธาตุ ราชบุรี แต่งเป็นกลอนสุภาพ สำนวนเรียบร้อย ไพเราะ รวบรวม อ่านเพลิน แต่ที่มีคุณค่าที่สุดคือการที่ได้แทรกหลักธรรมในมงคลสูตร ๓๘ ข้อลงไว้อย่างเหมาะสมกลมกลืน เป็นวรรณกรรมที่เผยแพร่วัฒนธรรมะโดยอิงอาศัยศรัทธาคั้งเดิมของประชาชนได้อย่างแนบเนียนยิ่งนัก น่าเชื่อว่าจะเป็นแนวทางให้สำนักอื่นๆ ดำเนินตามอย่างแน่นอน

ผลงานชิ้นที่ ๖

ชื่อผลงาน: คำบูชาพระมงคลบุรี

แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างสรรค์ผลงาน

พระมงคลบุรี เป็นพระพุทธรูปปูนปั้นขนาดใหญ่ ปางมารวิชัย ศิลปะสมัยอยุธยา ประดิษฐานอยู่ในวิหารหลวง หน้าพระมหาธาตุ วัดมหาธาตุ ราชบุรี ประดิษฐานคู่กับพระพุทธรูปขนาดเดียวกันอีกองค์หนึ่งในลักษณะที่เรียกเป็นสามัญว่า หันหลังชนกัน พระมงคลบุรีอยู่ด้านหน้า พระพุทธรูปอีกองค์หนึ่งซึ่งได้รับขนานนามว่า พระศรีนัคร์ อยู่ด้านหลัง (ผู้รู้อธิบายว่า เป็นลักษณะการสร้างพระพุทธรูปประจำเมืองให้มีความหมายว่า ระวางหน้าระวางหลัง) พระมงคลบุรีนับว่าเป็นพระประธานในเขนพุทธสถานแห่งนี้ มีประชาชนที่เคารพนับถือ ทั้งใกล้และไกลไปมานมัสการอยู่มิได้ขาด

แต่ถึงกระนั้น ก็ได้มีคำบูชาพระพุทธรูปอันเป็นประธานนี้โดยเฉพาะเจาะจง หมายความว่าใครไปมานมัสการ จะกล่าวคำบูชาว่าอะไรก็ได้แต่ความเชื่อความศรัทธาของแต่ละคน ราวพุทธศักราช ๒๕๔๐ ท่านเจ้าอาวาสวัดมหาธาตุ ราชบุรี ซึ่งเป็นเปรียญ ๗ ประโยค ได้ลองผูกคำบาลีสั้นๆ ขึ้นไม่กี่คำ มีความหมายเป็นคำนมัสการพระมงคลบุรี

แต่ยังมีได้บอกกล่าวให้เป็นหลักฐานแพร่หลาย ต่อมาจึงได้มอบหมายให้นาวาเอก ทองย้อย แสงสินชัย เอาคำบาลีสั้นๆ นั้น ไปแต่งขยายความเป็นคาถาสั้นๆ (คาถาคือบทกวีกลอนภาษาบาลี) พอให้คนที่มานมัสการเล่าบ่นได้สะดวก นาวาเอก ทองย้อย จึงได้แต่งคาถาคำบูชาพระมงคลบุรีขึ้น พร้อมทั้งแต่งคำแปลเป็นกาพย์สุรางคนางค์คู่กันไว้ด้วย

ผลงานส่วนที่คิดพัฒนาขึ้นใหม่ นอกจากแบบหรือตัวอย่างเดิม

๑) เดิมไม่มีคำบูชาเป็นการเฉพาะ ท่านเจ้าอาวาสผูกคำบาลีสั้นๆ ขึ้น แต่ยังไม่ได้ใช้แพร่หลาย จึงได้ให้ผู้แต่งแต่งเป็นคาถาภาษาบาลีขึ้น โดยแต่งเป็นคาถาที่เรียกว่า **ปัฐยาวัตรฉันท** (ฉันทแบบนี้เทียบกับกาพย์กลอนไทยก็คงจะคล้ายๆ กลอนแปด คือมีจำนวนคำวรรคละ ๘ พยางค์ คาถาหนึ่งหรือบทหนึ่งมี ๔ วรรค) ความยาวคาถากึ่ง (หนึ่งบทกับอีกครึ่งบท) นับว่าเป็นการสร้างสรรค์งานชิ้นใหม่

๒) แปลคำบูชาพระมงคลบพิร้นั้นเป็นภาษาไทย โดยแต่งเป็นกาพย์สุรางคนางค์ ๒ บท เป็นการสร้างสรรค์งานชิ้นใหม่เช่นกัน

ขั้นตอนหรือวิธีการผลิต

๑) ศึกษาประวัติพระมงคลบพิร้นั้นว่าเป็นพระพุทธรูปสมัยไหน ประดิษฐานอยู่ที่ไหน มีความสำคัญอย่างไร

๒) เก็บความตามที่ได้ศึกษามา เรียบเรียงขึ้นเป็นคาถาคือฉันทภาษาบาลี โดยเลือกใช้ปัฐยาวัตรฉันท เนื่องจากเป็นรูปแบบคำประพันธ์ขั้นพื้นฐาน แต่งสะดวก เหมาะแก่การบรรยายความสั้นๆ

๓) ต่อจากนั้นจึงถอดความจากภาษาบาลีออกมาเป็นกาพย์สุรางคนางค์ ที่เลือกใช้กาพย์สุรางคนางค์ก็เพราะมีคำเป็นวรรคสั้นๆ หลายวรรค ทำให้ท่องง่าย จำง่าย

การเผยแพร่ผลงาน / การนำผลงานออกไปเผยแพร่ต่อสาธารณชน

๑) ทางวัดได้จัดทำแผ่นป้ายแขวนกับขาตั้ง แกะเป็นอักษรข้อความคำบูชาพระมงคลบพิร้นั้นทั้งภาษาบาลีและภาษาไทย ตั้งไว้ด้านหน้าพระมงคลบพิร้นั้นในลักษณะหันข้อความออกมาทางผู้ที่เข้าไปนมัสการ เพื่อให้ผู้ไปนมัสการสามารถอ่านคำบูชาได้โดยสะดวก

๒) พิมพ์รวมอยู่ในหนังสือสวดมนต์ ฉบับอุบาสกอุบาสิกา ของวัดมหาธาตุ ราชบุรี ผู้ที่มานมัสการพระมงคลบพิร้นั้น ซึ่งมีทุกวัน วันละมากบ้างน้อยบ้าง มีโอกาสสวดคำบูชานี้ทุกคน และอุบาสกอุบาสิกาที่มารักษาสถูปาสถิต สวดคำบูชาพระมงคลบพิร้นั้นทำนองสรภัญญะต่อท้ายบททำวัตรสวดมนต์ทุกวันพระ วันพระละ ๒ เวลา คือทำวัตรเย็น และทำวัตรเช้ามีด

คุณค่า ประโยชน์ และความสำคัญของผลงาน

คำบูชาพระมงคลบพิร้นี้แม้จะเป็นผลงานที่สั้นมาก (ตามความจำเป็นของลักษณะคำบูชา ที่ต้องการสั้นๆ) แต่ก็มีคุณค่าทางจิตใจอย่างยิ่ง เป็นการแสดงออกถึงศรัทธาในพระรัตนตรัยอย่างลึกซึ้ง เป็นผลงานวรรณกรรมทางศาสนาที่สร้างสรรค์ได้เฉพาะผู้เชี่ยวชาญทางภาษาบาลีเท่านั้น ในยุคที่ผลงานการรจนาภาษาบาลีในบ้านเมืองเราซึ่งเป็นเมืองพุทธศาสนาชนบชเชาจนแทบจะสูญสิ้นลมหายใจ ต้องถือว่าผลงานชิ้นนี้มี

ความหมายต่อจิตใจเป็นอย่างมาก ยิ่งเป็นผลงานที่แสดงตัวเปิดเผยต่อสาธารณชนอยู่ตลอดเวลาแม้จะเป็นจุดเล็กๆ ก็ยิ่งโดดเด่นในฐานะเป็นภูมิปัญญาของผู้ทรงภูมิทางพระพุทธศาสนา อันควรแก่การยกย่องอย่างยิ่ง.

ผลงานชิ้นที่ ๗

ชื่อผลงาน: ไหว้พระบรมสารีริกธาตุ (วัดมหาธาตุ ราชบุรี)

แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างสรรค์ผลงาน

วัดมหาธาตุ เป็นวัดประจำเมืองราชบุรีมาแต่โบราณ มีพระมหาธาตุซึ่งเรียกกันว่า พระพุทธปรารักษ์ ประดิษฐานอยู่เป็นศูนย์กลางของเมือง ในบริเวณศูนย์กลางของเมืองนี้ ได้มีการขุดพบพระบรมสารีริกธาตุหลายองค์ แม้ในบริเวณพระมหาธาตุเองก็ขุดพบ ทั้งเชื่อกันว่า ที่องค์พระมหาธาตุซึ่งยังคงยืนยงตระหง่านอยู่ ณ บัดนี้ ก็ต้องมีพระบรมสารีริกธาตุบรรจุไว้ด้วย ชาวพุทธทั้งหลาย โดยเฉพาะชาวราชบุรี เมื่อมาถึงวัดมหาธาตุจึงย่อมจะมุ่งมานมัสการพระมหาธาตุ และน้อมจิตบูชาพระบรมสารีริกธาตุอันประดิษฐานอยู่ ณ ศูนย์กลางของเมืองราชบุรีนี้ด้วยไม่วैनคน ทั้งตามประวัติและร่องรอยที่ยังปรากฏอยู่ในปัจจุบันก็บ่งชี้ว่า ในอดีต ชุมชนในย่านนี้มีเทศกาลไหว้พระมหาธาตุเป็นประจำทุกปี แม้มิใช่เทศกาลก็มีผู้ไปมา (โดยมากเป็นทางเรือ) นมัสการอยู่มิได้ขาด ปัจจุบันนี้ทางวัดก็จัดงานนมัสการพระมหาธาตุเป็นประจำทุกปีในช่วงกลางเดือนสาม และถือว่าเป็นงานประจำปีของเมืองราชบุรี เช่นเดียวกับงานนมัสการพระถ้ำฤาษีเขาสูง และงานเจ้าพ่อหลักเมือง

ในวันอุโบสถ ๘ คำ ๑๕ คำ หรือ ๑๔ คำ จะมีทวยกทวยิกามาทำบุญที่วัด และมีอุบาสกอุบาสิกาจำนวนหนึ่งถืออุโบสถศีล ปฏิบัติธรรมอยู่ที่วัด มีการทำวัตรสวดมนต์ ๓ เวลา คือ เช้า เย็น และเช้ามืด โดยใช้วิหารหลวงหน้าพระมหาธาตุเป็นสถานที่ชุมนุมไหว้พระสวดมนต์ นาวาเอก ทองย้อย แสงสินชัย เป็นผู้หนึ่งที่ไปถืออุโบสถศีลด้วยเป็นประจำ จึงเป็นมูลเหตุให้เกิดแนวคิดเป็นแรงบันดาลใจขึ้นมาว่า หากจะมีบทนมัสการพระบรมสารีริกธาตุ ไว้ให้อุบาสกอุบาสิกาได้เล่านับในเวลาขึ้นไหว้พระสวดมนต์ ทำวัตรเช้าเย็น ก็จะเป็นบุญกิริยา ทั้งแก่ตัวผู้ท่องเล่านับ และทั้งตัวผู้รับทศนามเช่นนั้นขึ้นมาก็จะประสบบุญกุศลหาไม่น้อย นี่แลคือ มูลเหตุให้เกิดผลงานชิ้นนี้ขึ้น

บทไหว้พระบรมสารีริกธาตุ แต่งเป็นคาถาภาษาบาลี แบบคำประพันธ์ที่เรียกว่า อินทรวงศ์ฉันท์ ความยาวเพียง ๖ บท และมีคำแปลเป็นภาษาไทยแบบร้อยแก้วธรรมดา ข้อความสั้น กระชับ เหมาะแก่การสวดสาธยาย

ผลงานส่วนที่คิดพัฒนาขึ้นใหม่นอกจากแบบหรือตัวอย่างเดิม

การรณานัจฉน์ที่ภาษาบาลีเพื่อสรรเสริญคุณพระรัตนตรัยก็ดี สิ่งอันเนื่องด้วยพระรัตนตรัยก็ดี เป็นงานที่ปราชญ์ทางภาษาบาลีนิยมทำกันมาแต่โบราณกาลแล้ว เช่นบทนมัสการรอยพระพุทธรูปเป็นต้น เฉพาะบทนมัสการรอยพระพุทธรูปนั้นมีทั้งที่เป็นภาษาบาลีและที่ภาษาไทยจนเป็นกลอนไทยก็มีหลายสำนวน แต่ปัจจุบันนี้ การแต่งฉันทภาษาบาลีนับว่าซบเซา นอกจากแต่งในสนามสอบพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ซึ่งแต่งตามข้อสอบที่กำหนดให้แต่งแล้ว ก็แทบจะไม่มีนักภาษาบาลีคนใดสร้างสรรค์ผลงานขึ้นมาออกสู่สาธารณะเลย ผลงานชิ้นนี้จึงนับว่าแหวกค่านิยมในวงวรรณกรรมออกไปอย่างน่าสนใจ ในขณะที่วงวรรณกรรมรู้จักและสนใจแต่งานประพันธ์ที่เป็นภาษาไทยนั้น เราได้ลืมนไปแล้วเกือบสนิทว่า ในสังคมไทยยังมีภาษาบาลีอีกภาษาหนึ่ง ที่มีอิทธิพลเหนือจิตใจคนไทยมาช้านาน และในยุคหนึ่งไม่นานมานี้ ปัญญาชนไทยยุคนั้นต้องเรียนและต้องรู้ภาษาบาลีในชั้นใช้การได้ จึงจะนับว่าเป็นปราชญ์ผู้คงแก่เรียน ผลงานบทไหว้พระบรมสารีริกธาตุ จึงเรียกได้ว่าเป็นการจุพลูที่เราได้ค้นขึ้นมา แล้วลืมนตาคุณมรดกทางปัญญาของเรา อย่างน้อยก็ชั่วขณะหนึ่ง

ที่ต้องถือเป็นการพัฒนาขึ้นมาใหม่อย่างแท้จริงก็คือ บทไหว้พระบรมสารีริกธาตุนี้ แต่งขึ้นสำหรับใช้สวดสาธยายเป็นประจำทุกวันอุโบสถ จึงเป็นผลงานที่มีชีวิตอยู่จริง ๆ มิใช่สร้างสรรค์ขึ้นมาแล้วก็เก็บตัวเงียบๆ อยู่ในสมุด

ขั้นตอนหรือวิธีการผลิตผลงาน

- ๑) ศึกษาประวัติพระบรมสารีริกธาตุที่มีการขุดค้นพบในเมืองราชบุรี
- ๒) กำหนดกรอบความคิดว่าจะพรรณนาคุณแห่งพระบรมสารีริกธาตุในแง่ไหน อย่างไร และจะแสดงความมุ่งหมายแห่งการไหว้พระบรมสารีริกธาตุ
 - ๓) กำหนดรูปแบบฉันทลักษณ์ที่จะใช้ ซึ่งได้ตกลงใจเลือกใช้อินทรวงศ์ฉันทน์ เนื่องจากข้อความที่กำหนดไว้ไม่สั้นไม่ยาวนัก (ความยาว ๖ บท) เหมาะที่จะแต่งด้วยฉันทชนิดนี้ อีกทั้งจะได้แตกต่างไปจากคาถาบูชาพระมงคลบุรีซึ่งแต่งเป็นปัฐยาวัตรฉันทน์ไว้แล้ว และซึ่งจะใช้สวดสาธยายในโอกาสเดียวกัน
 - ๔) แต่งคาถาภาษาบาลีเสร็จ แล้วแปลเป็นภาษาไทยและตรวจแก้ไขจนเป็นที่พอใจ ใช้เวลาประมาณ ๓ สัปดาห์

การเผยแพร่ผลงาน/การนำผลงานออกไปเผยแพร่ต่อสาธารณชน

พิมพ์เผยแพร่รวมอยู่ในหนังสือสวดมนต์ฉบับอุบาสิกอุบาสิกาของวัดมหาธาตุราชบุรี เมื่อพุทธศักราช ๒๕๔๑

ในวันอุโบสถ ๘ คำ ๑๕ คำ หรือ ๑๔ คำ อุบาสกอุบาสิกาที่มารักษากุโบสถศีลที่วัดมหาธาตุ ราชบุรี สวดสาธยายบทไหว้พระบรมสารีริกธาตุทั้งภาษาบาลีและภาษาไทยต่อท้ายบททำวัตรสวดมนต์ ๒ เวลา คือ เวลาทำวัตรเย็นและทำวัตรเช้ามืด

คุณค่า ประโยชน์ และความสำคัญของผลงาน

บทไหว้พระบรมสารีริกธาตุ วัดมหาธาตุ ราชบุรี เป็นคำประพันธ์ภาษาบาลี แต่งเป็นอินทรวงศ์ ฉันท มีข้อความไพเราะ ลึกซึ้ง เป็นผลงานที่ผู้เชี่ยวชาญภาษาบาลีเท่านั้นที่จะสร้างสรรค์ได้ ภาษาไทยที่แปลไว้ก็ กระชับ ชัดเจน เหมาะแก่การสวดสาธยาย ก่อให้เกิดความสงบ คมดั่ง และเมื่อตรึงตรองตามเนื้อความก็จะเห็น เหตุผล เกิดปัญญา ประารถนาที่จะประพฤติปฏิบัติธรรมเพื่อประโยชน์ทั้งแก่ตนและเพื่อนมนุษย์

บทฉันทไหว้พระบรมสารีริกธาตุนี้ ยังมีความเฉพาเจาะจงลงไปอีกขึ้นหนึ่ง คือ แต่งขึ้นเพื่อสวดบูชา เฉพาพระบรมสารีริกธาตุอันประดิษฐานอยู่ ณ ศูนย์กลางเมืองราชบุรีนี้เท่านั้น เป็นผลงานที่สร้างสรรค์ด้วย ศรัทธาอย่างแรงกล้าในพระรัตนตรัย และด้วยความภาคภูมิใจอย่างลึกซึ้งต่อปฐมนิยวัตถุอันเป็นสมบัติส่วนรวม ของเมืองราชบุรี

ในส่วนเนื้อหาของคำบูชา นอกจากจะสรรเสริญคุณแห่งพระบรมสารีริกธาตุแล้ว ยังประกอบไปด้วย การแสดงความปรารถนาอันดีงาม ต่อปวงประชาในสังคม ทั้งฝ่ายพุทธจักรและอาณาจักร และสุดท้ายเป็นการ ตั้งความปรารถนาที่จะได้บรรลุธรรมและประกาศธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้แก่ โภคกาลต่อๆ ไป ถือได้ว่าเป็นการฟื้นฟูเจตนารมณ์อันสูงสุดของชาวพุทธซึ่งเลือนรางจางหายไปจากจิตใจให้ กลับมีพลังขึ้นมาอีก

ผลงานชิ้นที่ ๘

ชื่อผลงาน: กรวดน้ำโบราณ

แนวคิดเกี่ยวกับสร้างสรรค์ผลงาน

การกรวดน้ำเป็นกิจที่ชาวพุทธเมื่อบำเพ็ญบุญกุศลใดๆ แล้วนิยมทำเพื่ออุทิศส่วนแห่งบุญกุศลนั้นๆ ให้แก่ผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว คำกรวดน้ำนั้นมีทั้งแบบย่อและแบบยาว มีทั้งที่เป็นคำบาลีและคำไทย อันผู้รู้ในภาษานั้นๆ ปรมาจารย์ไว้ และมีทั้งที่ใช้กันแพร่หลายทั่วไปและใช้กันเฉพาะถิ่นเฉพาะหมู่พวก บทกรวดน้ำโบราณนี้จัด อยู่ในจำพวกที่ใช้กันเฉพาะบางหมู่ แต่ก็มิใช่ว่าจะแคบจนคนทั่วไปไม่รู้จัก ดังปรากฏว่ามีอุบาสกอุบาสิกา นิยม สวดกันแพร่หลายตามวัดวาอารามหลายๆ จังหวัด

บทกรวดน้ำโบราณนี้เป็นของเก่า แต่งเป็นกาพย์สุรางคนางค์ ข้อขัดข้องอย่างสำคัญก็คือ มีข้อความที่หายหกดกหายไปเป็นอันมาก ที่สวดจำกันได้ก็เป็นอย่างที่เรียกว่ามุขบาฐ คือผิดเพี้ยนกันไปต่างๆ เพราะต่างคนต่างจำ แม้ที่พิมพ์เอาไว้เป็นลายลักษณ์อักษรก็มักคลาดเคลื่อน ขาดบ้างเกินบ้าง (โดยมากขาด) และมีถ้อยคำอยู่ไม่น้อยที่ตัวผู้สวดสาธยายเองก็ไม่เข้าใจว่าเป็นคำอะไร จะเขียนลงเป็นอักษรว่าอย่างไร และจะแปลว่าอะไร

เมื่อวัดมหาธาตุ ราชบุรี คำริจะจัดพิมพ์หนังสือสวดมนต์ฉบับอุบาสาอุบาสิกาขึ้นไว้เป็นคู่มือ สำหรับผู้มาร่วมกัน ไหว้พระสวดมนต์ในวันอุโบสถหรือวันพระนั้น ได้มีความคิดกันว่า ควรจะรวบรวมบทสวดเก่าๆ ที่เคยได้ฟังปู่ย่าตายายสวดกันมาตั้งแต่เป็นเด็กเข้าไว้ด้วยตามแต่จะเสาะหารวบรวมมาได้มากน้อยเพียงไร บทกรวดน้ำโบราณก็เป็นบทหนึ่งที่มีผู้เสาะหาเอามาให้ และตั้งเจตนาตรงกันว่าเป็นบทสำคัญอันจะต้องรวมพิมพ์ไว้ด้วย แต่ก็เป็นอย่างที่กล่าวมาข้างต้น คือได้มาอย่างกระต่อนกระแท่น นาวาเอก ทองย้อย แสงสินชัย ซึ่งทางวัดมอบหมายให้เป็นผู้รวบรวมเลือกคัดสรรและชำระสะสางบทสวดต่างๆ ให้เรียบร้อย พิจารณาเห็นว่า หากจะพิมพ์บทกรวดน้ำโบราณที่ได้มาลงไปโดยไม่แต่ต้องอะไรเลยก็จะเท่ากับช่วยอนุรักษ์ความไม่สมบูรณ์นั้นไว้ให้คงอยู่ต่อไปนั่นเอง น่าจะไม่ใช่เป็นเกียรติยศอันใดทั้งแก่ผู้เป็นเจ้าของบทกรวดน้ำโบราณนั่นเองซึ่งไม่อาจหยั่งทราบได้ว่าเป็นท่านผู้ใด และทั้งแก่ผู้ที่รวบรวมจัดพิมพ์ขึ้นมา จึงได้เกิดความคิดว่าจำเป็นจะต้องขออนุญาตซ่อมเสริมบทอันพิปลาสคลาดเคลื่อนอยู่เป็นอันมากนั้นให้บริสุทธิ์บริบูรณ์ขึ้น แม้อาจจะมองได้ว่าเป็นการบังอาจอยู่ไม่น้อยก็ตามที เมื่อคิดดังนี้แล้วก็จึงได้ลงมือทำตามทีคิด

ผลงานส่วนที่คิดพัฒนาขึ้นใหม่ นอกจากแบบหรือตัวอย่างเดิม

บทกรวดน้ำโบราณเป็นผลงานเก่า จะเก่าถึงสมัยไหนยังไม่ทราบแน่ แต่ประมาณว่าคงไม่เกินรัตนโกสินทร์ตอนต้น แต่งเป็นกาพย์สุรางคนางค์ ความยาวเดิมจะเป็นก๊ิบทไม่อาจทราบได้ แต่ข้อความขาดหายไปมาก ได้มาเป็นท่อนเป็นตอน ไม่สมบูรณ์ทั้งในด้านฉันทลักษณ์และในด้านเนื้อหา ทั้งนี้เพราะเป็นวรรณกรรมที่เผยแพร่ไปแบบมุขบาฐ คือสวดกันไปจำกันไปแบบปากต่อปาก แม้ภายหลังจะมีฉบับพิมพ์อยู่บ้างก็ยังคงคล่องมาก มีถ้อยคำที่เขียนไปตามเสียงที่สวดออกมาโดยไม่อาจทราบได้ว่าหมายถึงคำอะไร ความบกพร่องนั้นมิได้เกิดจากการสร้างสรรค์มาแต่เดิม หากแต่เกิดจากวิธีการถ่ายทอดที่ขาดประสิทธิภาพอันเป็นไปตามสภาพสังคมยุคนั้นๆ

นาวาเอกทองย้อย ได้แต่งซ่อมเสริมโดยพยายามรักษาคำเดิมไว้ให้มากที่สุด คำที่ไม่ทราบว่าเขียนอย่างไรและหมายถึงอะไรก็ได้ใช้ความอุตสาหะสืบค้นจนได้ความ ในส่วนที่ขาดตกบกพร่อง ทั้งในด้านฉันทลักษณ์และเนื้อหาสาระ ก็ได้แต่งซ่อมเสริมขึ้น มีลีลาของถ้อยคำและความหมายกลมกลืน แนบเนียนไปกับของเดิม จนแทบไม่ทราบว่าตรงไหนของเดิม ตรงไหนเป็นส่วนที่ซ่อมเสริมใหม่ ทำให้บทกรวดน้ำโบราณนี้มีความสมบูรณ์พร้อม

ขั้นตอนหรือวิธีการผลิตผลงาน

๑) ตรวจสอบ ศักยภาพทรวดน้ำโบราณที่ได้ค้นพบมาเท่าที่เหลืออยู่ ขบความหมายของคำที่เขียนตามเสียงพูดและที่ท่องจำกันมาคลาดเคลื่อนว่าเป็นคำอะไร และหมายความอย่างไร

๒) กำหนดเค้าโครงของเนื้อความที่ขาดหายไป น่าจะเป็นการกล่าวถึงอะไร อันเป็นส่วนที่จะต้อง **ซ่อม** และเค้าโครงของเนื้อความที่น่าจะทำให้สมบูรณ์บริบูรณ์ขึ้นอันเป็นส่วนที่จะ **เสริม**

๓) ลงมือซ่อมและเสริมตามแนวทางที่กำหนดไว้จนครบถ้วน

๔) เมื่อเสร็จแล้ว ทดลองนำไปสวดให้คนเก่าๆ ที่เคยคุ้นอยู่ในบรรยากาศของวัดฟังดู เพื่อปรับแต่งให้เหมาะสมกลมกลืน โดยไม่ให้มีข้อพิรุณหงเหลืออยู่

การเผยแพร่ผลงาน / การนำผลงานออกไปเผยแพร่ต่อสาธารณชน

พิมพ์เผยแพร่รวมอยู่ในหนังสือ **สวดมนต์ฉบับอุบาสกอุบาสิกา** ของวัดมหาธาตุราชบุรี เมื่อพุทธศักราช ๒๕๔๑

อุบาสกอุบาสิกาที่มารักษาอุโบสถศีลที่วัดมหาธาตุ ราชบุรี สวดบททรวดน้ำโบราณนี้เป็นทำนองสรภัญญะ ตอนท้ายทำวัตรสวดมนต์เวลาเย็น โดยสวดสลับกับบททรวดน้ำแบบอื่น อุบาสกอุบาสิกาวัดมหาธาตุ และสำนักอื่นที่ใช้หนังสือสวดมนต์ฉบับที่มีบททรวดน้ำโบราณนี้มักท่องจำกันได้โดยมาก

คุณค่า ประโยชน์ และความสำคัญของผลงาน

บททรวดน้ำโบราณนี้เป็นผลงานซ่อมเสริมบททรวดน้ำที่ปราชญ์โบราณจินตนาการขึ้นไว้ หากแต่ได้ชำรุดตกหล่นไปตามกาลเวลาอันเนื่องมาจากระบบการถ่ายทอดแบบปากต่อปาก ส่วนที่เหลืออยู่จึงขาดความสมบูรณ์มาเป็นเวลานาน ผู้ซ่อมเสริมงานชิ้นนี้ได้พยายามซ่อมส่วนที่ชำรุดอันได้แก่วรรคตอนที่ขาดหายไป ตลอดจนถ้อยคำที่สวดสลับต่อกันมาโดยไม่มี ความหมายชัดเจนว่าเป็นคำอะไรให้กลับมีความหมายที่น่าจะถูกต้องบริบูรณ์ขึ้น ในส่วนเนื้อหาสาระนั้น ก็ได้พยายามเสริมให้สมบูรณ์ขึ้น เริ่มแต่การอุทิศส่วนกุศลผลบุญให้แก่พ่อแม่ญาติพี่น้อง ตลอดจนเทพดา อมนุษย์ และสรรพสัตว์ทุกหมู่เหล่า ไปจนจบลงที่ถึงความปรารถนาบรรลุประนิพพาน อันเป็นจุดหมายสูงสุดของพุทธศาสนิกชน บททรวดน้ำโบราณที่ปรากฏอยู่ในบัดนี้จึงนับได้ว่าบริสุทธิบริบูรณ์ แม้ไม่อาจทราบได้ว่าบทเดิมแท้จะเป็นอย่างไร แต่บทที่ซ่อมเสริมแล้วนี้ก็ไพเราะ น่าฟัง มีเนื้อหาครบถ้วน ควรแก่การที่สาธุชนจะสวดสาธยายอุทิศส่วนกุศลตามคตินิยมทางพุทธศาสนา

การซ่อมเสริมผลงานชิ้นนี้จึงมีความสำคัญอันเปรียบได้กับการกู้มรดกทางภูมิปัญญาที่จวนจะสูญหายละลายไปตามกาลเวลาให้กลับคืนคงคุณค่า ช่วยเสริมสร้างสีสันทางศาสนพิธีให้สืบสายไปอีกนานแสนนาน

ผลงานชิ้นที่ ๕

ชื่อผลงาน: พระอาการ ๓๒

แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างสรรค์ผลงาน

พระอาการ ๓๒ เป็นบทปลงกรรมฐานที่ปราชญ์โบราณแต่งขึ้นไว้เป็นกาพย์สุรางคนางค์ แต่เมื่อจดจำเล่าป่นสืบๆ กันมาแบบปากต่อปาก นานเข้าก็ผิดเพี้ยนกันไป ตลอดจนตกหล่นขาดหายไปก็มาก จนกล่าวได้ว่าไม่มีสำนวนไหนเลยที่จดจำกันมาได้นั้นจะถูกต้องตรงกันอย่างครบถ้วนบริบูรณ์จนตลอด

เมื่อวัดมหาธาตุ ราชบุรี จัดพิมพ์หนังสือสวดมนต์ฉบับอุบาสกอุบาสิกาขึ้นในปี ๒๕๔๑ ก็ได้ค้นฉบับพระอาการ ๓๒ นี้มา และตกลงกันว่าจะรวมพิมพ์ไว้ด้วย แต่ตัวบทที่ได้มานั้นไม่สมบูรณ์ ขาดหายไปตรงวรรค นั้นบ้าง วรรคนี้บ้าง มีแต่ชื่ออาการแต่ไม่มีข้อความบรรยายไว้บ้าง มีหน้าซ้ำตอนท้ายก็จบห้วนๆ แสดงว่าขาดหายไปมาก การจะพิมพ์ลงไปตามที่ได้ค้นฉบับมาจะไม่เหมาะ ทางวัดจึงมอบหมายให้นาวาเอก ทองย้อย แสงสินชัย ตรวจชำระและแต่งซ่อมเสริมขึ้นใหม่ ผลงานชิ้นนี้จึงเป็นงานซ่อมเสริม ไม่ใช่งานสร้างสรรค์โดยตรงทั้งหมด แต่กระนั้น ผู้ซ่อมเสริมก็คงยึดแนวคิดดั้งเดิม คือบรรยายอาการ ๓๒ ให้เห็นเป็นไตรลักษณ์ คือ ไม่เที่ยงเป็นทุกข์ ไม่ใช่ตัวตน และมุ่งเน้นในเชิงอสุภกรรมฐานเป็นหลัก

ผลงานส่วนที่คิดพัฒนาขึ้นใหม่ นอกจากแบบหรือตัวอย่างเดิม

๑) พระอาการ ๓๒ ของเดิม ตกหล่นสูญหายไปหลายแห่ง ทำให้ข้อความไม่สมบูรณ์ ได้แต่งซ่อมขึ้นจนครบสมบูรณ์ทุกอาการ

๒) นอกจากซ่อมแล้วยังได้แทรกข้อคิดธรรมลงไปอีกหลายแห่ง และเสริมแนวคิดในการพิจารณาอาการ ๓๒ ตามที่สั่งสอนไว้ในคัมภีร์ เช่น พิจารณาว่า ร่างกายเรานี้ถ้ากลับเอาข้างในออกมาไว้ข้างนอก ก็คงจะถูกแรงการุมจิกกิน เวลาไปไหนๆ จะต้องถือไม้ไว้คอยไล่กวดด้วยเป็นแน่ ซึ่งความข้อนี้ท่านพรณณาไว้ในคัมภีร์วิสุทธิมรรค

๓) เสริมสรุปข้อความตอนท้าย ซึ่งค้นฉบับที่ได้มาจบลงห้วนๆ โดยสรุปเป็นแนวคิดเตือนให้เร่งปฏิบัติธรรม อย่าได้ประมาท เป็นการจบลงด้วยอุปมาธรรม ตามหลักคำสอนให้พระพุทธศาสนา

ขั้นตอนหรือวิธีการผลิตผลงาน

- ๑) ศึกษาพระอาการ ๓๒ ที่ยังเหลืออยู่ว่า ขาดหายบทไหนไปอย่างไรบ้าง
- ๒) กำหนดกรอบความคิดว่า จะซ่อมส่วนไหน จะเสริมอะไร
- ๓) ศึกษาหลักธรรมในคัมภีร์ โดยเฉพาะคัมภีร์วิสุทธิมรรค ตอนที่อธิบายถึงอาการ ๓๒ ไว้อย่างละเอียดถี่ถ้วน มองเห็นภาพ

๔) ลงมือซ่อมเสริม เสร็จแล้วขอให้อุบาสกอุบาสิกาที่วัดมหาธาตุลงซ่อมสวดคู แล้วปรับปรุงแก้ไข ถ้อยคำเพื่อให้เหมาะแก่การสวดสาธยาย

การเผยแพร่ผลงาน / การนำผลงานออกไปเผยแพร่ต่อสาธารณชน

พิมพ์เผยแพร่รวมอยู่ในหนังสือสวดมนต์ฉบับอุบาสกอุบาสิกาของวัดมหาธาตุราชบุรี เมื่อ พุทธศักราช ๒๕๕๑

อุบาสกอุบาสิกาที่มารักษาอุโบสถศีลที่วัดมหาธาตุ ราชบุรี สวดบทพระอาการ ๑๒ นี้เป็นทำนองสรภัญญะ ตอนท้ายทำวัตรสวดมนต์เวลาเย็น อุบาสกอุบาสิกาวัดมหาธาตุ ราชบุรี และสำนักอื่น ที่ใช้หนังสือสวดมนต์ฉบับที่มีบทพระอาการ ๑๒ นี้ มักท่องจำกันได้โดยมาก

คุณค่า ประโยชน์ และความสำคัญของผลงาน

พระอาการ ๑๒ มีข้อความบรรยายถึงอวัยวะในร่างกายของมนุษย์ เพื่อให้เห็นความเป็นจริงว่าไม่งาม ไม่ยั่งยืน ไม่ควรหลงมัวเมาในรูปกาย เมื่อสวดสาธยายเป็นประจำจะช่วยเหนี่ยวรั้งจิตใจให้ได้ดี ไม่ประมาท ให้เร่งปฏิบัติธรรม บทเดิมที่ยังเหลืออยู่เป็นบทไม่สมบูรณ์ ขาดหายตกหล่นไปมาก ถ้าจะใช้สวดสาธยายก็ย่อมไม่ได้ใจความครบถ้วน แต่เมื่อได้ซ่อมเสริมขึ้นใหม่แล้วก็เป็ผลงานที่มีคุณค่าในทางธรรมปฏิบัติอย่างยิ่ง ทำให้อุบาสกอุบาสิกาที่มีคู่มือเป็นอุบายวิธีในการเจริญจิตภาวนาอีกทางหนึ่ง ยิ่งเมื่อสวดสาธยายเป็นทำนองสรภัญญะพร้อมๆ กันแล้วก็ชวนให้เกิดอารมณ์ร่วม เกิดสติสำนึกในความไม่สวยงาม จนกระทั่งมีคำกล่าวว่า ใครฟังบทพระอาการ ๑๒ นี้แล้ว เป็นต้องสลัดสังเวชในร่างกายจนรับประทานอาหารไม่ลง ผลงานชิ้นนี้จึงนับว่าเป็นธรรมคิตาที่มีคุณค่าสำหรับผู้ใฝ่แสวงสัจธรรมยิ่งนัก

ผลงานชิ้นที่ ๑๐

ชื่อผลงาน: อาศิรวาท

แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างสรรค์ผลงาน

ผลงานในชุดที่เรียกว่า อาศิรวาท นี้ เป็นบทร้อยกรองขนาดสั้น เขียนขึ้นตามวาระโอกาสเมื่อถึงวันสำคัญ เช่น วันเฉลิมพระชนมพรรษา วันฉัตรมงคล เป็นต้น นอกจากนี้ยังรวมเอาบทร้อยกรองในวาระพิเศษ เช่น วันขึ้นปีใหม่ เข้าไว้ด้วย

ผลงานชุดนี้เกิดขึ้นโดยการกระตุ้นเตือนของบุคคลอื่น กล่าวคือผู้รับผิดชอบการจัดทำนิตยสารนาวิกศาสตร์ของกองทัพเรือเป็นผู้คอยบอกร้องขอ เมื่อถึงเดือนที่มีวันพิเศษ ซึ่งนาวิกศาสตร์ประจำเดือนนั้น

จะต้องลงบทอาศิริวาทหรือบทร้อยกรองที่เกี่ยวกับวันสำคัญนั้นๆ ผู้แต่งก็จะแต่งให้เป็นคร่าวๆ ไป บทกลอนทั้งหมด ผู้แต่งแต่งด้วยความเต็มใจ แต่งด้วยความสุข มิใช่แต่งตามหน้าที่ และมีความรู้สึกจริงใจกับข้อความที่แต่งออกมา โดยมีได้เสแสร้งแต่งไปตามลีลากลอน เช่น เมื่อบอกว่าจงรักภักดี ก็จงรักภักดีจริงๆ มิใช่สักแต่ว่าพูดไปตามแบบธรรมเนียม

ผลงานส่วนที่คิดพัฒนาขึ้นใหม่นอกจากแบบหรือตัวอย่างเดิม

กลอนอาศิริวาทที่แต่งกันส่วนมาก โดยเฉพาะในสมัยนี้ มักจะบรรยายรายละเอียดข้อเท็จจริงลงไปมาก จนดูเหมือนจะเป็นรายงานแสดงพระราชกรณียกิจมากกว่าที่จะเป็นอาศิริวาท (ซึ่งแปลตามศัพท์ว่าบทสรรเสริญพระบารมี) อ่านแล้วให้ความรู้ แต่ขาดความรู้สึก อันนี้น่าจะไม่ใช่ความมุ่งหมายของอาศิริวาท ผู้แต่งจึงพยายามหลีกเลี่ยงการบรรยายรายละเอียดหรือข้อเท็จจริงตรงๆ หากแต่ใช้วิธีที่ขอเรียกเอาเองว่า “บรรยายความจริงโดยอิงจินตนาการ” คือพูดความจริง แต่ไม่เอาตัวความจริงมาพูด หากแต่เอาจินตนาการอันเกิดจากความจริงนั้นมาพูดแทน วิธีการเช่นนี้ทำให้ผู้อ่านได้ความรู้สึก โดยไม่จำเป็นต้องเน้นความรู้ (ถ้าอยากทราบรายละเอียดของพระราชกรณียกิจก็ควรไปอ่านหนังสือที่ว่าด้วยการนั้น ไม่จำเป็นต้องมาอ่านบทอาศิริวาท) และโดยไม่จำเป็นต้องตีความว่า ความรู้สึกนั้นเป็นความจริงหรือเปล่า

ถ้าจะให้เห็นชัดก็ขอยกตัวอย่างคำพูดบอกความรัก ถ้าชายบอกแก่หญิงว่า “ฉันรักเธอ” นี่ก็พูดความจริงออกไปตรงๆ คำพูดนี้เป็นความจริงแน่ๆ ไม่มีใครปฏิเสธ ผู้ฟังฟังแล้วก็ยอมรับว่าผู้พูดพูดออกมาจากใจจริง แต่ขาดความรู้สึก ซึ่งเป็นสิ่งที่ต้องการอย่างยิ่ง (ตัวความจริงนั้นก็ต้องการ แต่ยังต้องการความรู้สึกด้วย) แต่ถ้าชายบอกแก่หญิงเสียใหม่ว่า “เธอคือดอกไม้ที่บานอยู่ในหัวใจของฉัน” ความรู้สึกของผู้ฟังจะแตกต่างออกไปทันที ถามว่าคำพูดนี้เป็นความจริงหรือเปล่า (มีดอกไม้เข้าไปบานอยู่ในหัวใจจริงๆ หรือเปล่า) ตอบได้ว่า ไม่จริงเลย แต่ยืนยันได้ว่า ความรู้สึกหรือจินตนาการที่เกิดจากคำพูดนี้เป็นความจริง และจริงอย่างยิ่งด้วย นี่แหละคือที่ผู้แต่งเรียกว่า บรรยายความจริงโดยอิงจินตนาการ (แม้คำที่พูดก็คิดปากจนดูเป็นกลอนพาไปที่ว่า “พระชนม์มียันหมื่นปี” ก็เข้าลักษณะนี้ คือพระชนม์มียันหมื่นปีนั้นไม่จริง แต่ความรู้สึกที่เกิดขึ้นอยากให้มีพระชนม์มียันไปถึงหมื่นปีนั้นเป็นความจริง)

บทอาศิริวาทของผู้แต่งจะมีลักษณะเช่นนี้ทั้งหมด อันเป็นลักษณะพิเศษที่ผู้แต่งอาศิริวาททั่วไปมักไม่ค่อยคำนึงถึง

ขั้นตอนหรือวิธีการผลิตผลงาน

๑) เมื่อได้รับการร้องขอให้แต่งอาศิริวาทสำหรับโอกาสใด จะต้องศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับโอกาสนั้นก่อน เช่น ถ้าเกี่ยวกับพระราชวงศ์ ก็ศึกษาว่ามีเหตุการณ์หรือมีพระราชกรณียกิจพิเศษอะไรเกิดขึ้นในห้วงเวลา

นั้นหรือเปล่า ทั้งนี้เพื่อเป็นข้อมูลประกอบ แต่ก็มิได้แปลว่าจะต้องบรรยายเหตุการณ์นั้นๆ ลงไปในบทอาศิริ
วาทด้วยเสมอไป

๒) แต่งเสร็จ ทั้งระยะ (ที่เรียกว่าเก็บลิ้ม) ไว้เล็กน้อย แล้วแก้ไขก่อนจะส่งไปให้กองบรรณาธิการ

การเผยแพร่ผลงาน / การนำผลงานออกไปเผยแพร่ต่อสาธารณชน

ลงพิมพ์เผยแพร่ใน **นาวิกศาสตร์** นิตยสารรายเดือนของกองทัพเรือ ตั้งแต่ปี ๒๕๒๕ จนถึง ปี
๒๕๔๔ อาศิริวาทบางบทได้รับการตัดตอนไปเป็นบทขับร้องถวายพระพร โดยกองดุริยางค์ทหารเรือ โดยนำไป
เผยแพร่ทางสถานีวิทยุและโทรทัศน์ ในโอกาสต่างๆ ด้วย

การถ่ายทอดผลงานให้ผู้อื่น

พยายามฝึกหัดและเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานรุ่นหลังได้แสดงฝีมือบ้าง การฝึกหัดใช้วิธีมอบหมายให้
แต่งแทน แล้วเป็นผู้ตรวจแก้ไขให้ โดยพยายามอธิบายถึงหลักการและเหตุผลว่า ทำไมจึงต้องเปลี่ยนแปลงคำนั้น
ใหม่ หรือทำไมจึงสมควรจะสัมผัสข้อความในวรรคนี้ไปรวมกับวรรคโน้น ดังนี้ เป็นต้น

คุณค่า ประโยชน์ และความสำคัญของผลงาน

บทอาศิริวาทของ นาวาเอก ทองย้อย แสงสินชัย ที่ลงพิมพ์ในนาวิกศาสตร์นั้น เป็นสี่ส้นอย่างหนึ่ง
ของนาวิกศาสตร์ เป็นที่กล่าวขานในหมู่ผู้อ่านว่า แต่งดี อ่านราบรื่น ใช้ถ้อยคำง่ายๆ แต่มีความหมายและสื่อถึง
ความรู้สึกที่ลึกซึ้ง จนเป็นที่ขอมยกให้ว่า ถ้าต้องการบทอาศิริวาทในนามกองทัพเรือ ก็ต้องมอบหมายให้นาวา
เอกทองย้อยเป็นผู้แต่ง

บทอาศิริวาทเหล่านี้ นอกจากจะมีคุณค่าในฐานะเป็นเครื่องแสดงถึงความจงรักภักดี และชื่นชม
พระบารมีแล้ว ยังมีความสำคัญในฐานะที่เป็นบทบันทึกเรื่องราวเหตุการณ์เกี่ยวกับบุคคลสำคัญ และวันสำคัญ
ของแผ่นดินอีกด้วย